

Med blick för det digitala

Cecilia Lindhé vill värna tankens mångfald

FÖRESLÅS BLI REKTOR

**Norrman står upp
för kollegiet**

SID 4

FLYKTING FICK JOBB

**Många turer gav
glatt besked**

SID 22

FYRA SIDOR DEBATT

**Är det rätt att utse
en enda som ansvarig?**

SID 34

Alla behöver en inre etisk kompass

PROFESSORERNA Bo Rothstein och Lennart Levi stack nyligen ut hakan i DN och hävdade att eliten saknar etisk kompass, att ledare trots utbildning vid framstående lärosäten saknar förståelse för vikten av etik i sitt beslutsfattande och att Sveriges alla universitets- och högskolerektorer nu måste ta ansvar för att etiksäkra utbildningarna.

Det var ett viktigt utspel och jag håller med om deras slutsatser. Jag skulle dock vilja lägga till att **alla** behöver en etisk kompass i sina dagliga liv – inte bara personer i ledande befattningar. Etiska dilemman möter vi alla ständigt och jämt. Ibland löser de sig lätt och självklart, ibland gör de oss brydda och vilsna. Mot bakgrund av den skrämmande samhällsutveckling vi nu ser med ökad populism, faktaresistens, ett allt hätskare debattklimat med alltmer polariserade åsikter, hat och hot mot yttrande- och pressfrihet kan vi inte längre bara se på och beklaga det som händer. Nu måste vi som universitet engagera oss och med kraft bidra till att vända den negativa utvecklingen. Annars riskerar vi det som är kittet i vår demokrati: tilliten människor emellan.

I FÖRRA NUMRET av GU Journalen reflekterade jag kring universitetets roll i samhället och det ansvar vi har för framtidens kompetensförsörjning i en snabbt föränderlig och globaliserad värld. Till detta skulle jag vilja tillägga att vi som universitet bör ha ett ansvar för att bidra till en god och demokratisk samhällsutveckling där de etiska perspektiven är ständigt närvarande. Vårt huvuduppdrag: att leverera utbildning och forskning av högsta kvalitet – ger oss stora möjligheter.

Genom att ge våra studenter en forskningsanknuten utbildning uppmuntrar vi kreativitet, analysförmåga, ett kritiskt förhållningssätt

FOTO: JOHAN WINGBORG

och förmågan att sätta in kunskap i nya sammanhang. Studenterna blir då inte bara bärare av ren faktakunskap, de får också ett antal verktyg som krävs för att forma och utveckla framtidens samhälle. De blir vad amerikanerna kallar förändringsagenter – de som ska forma framtiden i en tid med stora utmaningar.

MEN FÖR ATT UTVECKLA ett samhälle i rätt riktning behövs också individer som tänker längre än bara till sig själva, och som agerar opartiskt för det allmännas bästa i enlighet med gällande lagar och regler. Det kräver, precis som Rothstein och Levi föreslår i sin debattartikel, att etik blir en del av alla våra utbildningar. Lika viktigt är att våra forskare alltid tar med de etiska perspektiven in i sin dagliga verksamhet. Vill vi dessutom rent allmänt uppfattas som en samhällsaktör med relevans och legitimitet är det helt nödvändigt att hålla diskussionen om etik och andra värderingsfrågor ständigt levande.

Jag har på senare tid upplevt en växande vilja hos våra medarbetare att vi som universitet ska agera tydligare mot de hot vi nu ser mot demokratins grundvärden. Startskottet för ett sådant arbete gick tidigare i höst när alla dekaner och prefekter samlades till ett särskilt etikseminarium. Christian Munthe, professor i praktisk filosofi, presenterade en modell för kritiskt tänkande om etiska frågor. Vid mötet diskuterades även den Poznan-deklaration som Rothstein och Levi tagit initiativ till och som handlar om att etikfrågorna måste integreras i alla utbildningar, inte bara i professionsutbildningar som läkare, ekonomer eller jurister. Diskussionerna har fortsatt i olika delar av organisationen och vi planerar ett uppföljande strategimöte kring etikfrågorna i vår.

NÄR DET GÄLLER forskningsetiken så påbörjade vi i början av året en särskild etikutbildning för doktorander. Än så länge är den frivillig men min önskan är att den ska bli ett obligatoriskt och löpande inslag i doktorandutbildningen.

En viktig förutsättning för att vi ska kunna bidra till en vändning av den negativa samhällsutveckling vi nu upplever, är att vi på ett tydligt sätt tar en position i etikfrågorna men även i en mängd andra värderingsfrågor som nu står på spel. Dessa är grundläggande för att demokratin ska kunna utvecklas och inte nedmonteras.

Pam Reedman

GU JOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

Dec 2016 – Jan 2017

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 070 - 595 38 01
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

MEDVERKANDE SKRIBENTER

Karin Frejrod och Karin Westin Kikkanen

ADRESS

GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST

gu-journalen@gu.se

INTERNET

www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA

5 500 ex

ISSN

1402-9626

UTGIVNING

6-7 nummer/år
Nästa nummer ute i februari 2017.

MANUSSTOPP

20 januari 2017.

MATERIAL

För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING

Gör skriftlig anmälan till Ingalill Allvin,
inga-lill.allvin@gu.se.

OMSLAG

Cecilia Lindhé, föreståndare för Centrum för
digitala humaniora
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI

Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

2 Alla behöver en etisk kompass.

NYHETER

4 Ole Petter Ottersen heter vår nye rektor, om hörandeförsamlingen får bestämma.

6 Så här tänkte hörandeförsamlingen.

7 Regeringen fortsätter styra forskningspolitiken.

8 Enklare regler gynnar breddad rekrytering, menar Jörgen Tholin.

9 Så ska universitetet ta vara på olika sorters kompetens.

10 Marie Demker är statsvetaren som blir chef över Humanistiska fakulteten.

12 GU svarar UKÄ.

13 Båda fältstationerna behövs, säger Axel Wenblad.

14 Mer hållbara investeringar men studenterna är fortsatt kritiska.

15 Hot, kränkningar och våld är vardag inom elitgymnastiken.

16 Biodiversitet ska engagera hela Västra Götaland.

PROFILER

18 Cecilia Lindhé är humanisten som gillar ettor och nollor.

REPORTAGE

22 Stort engagemang gav flyktning jobb.

25 Kvinnokamp i syateljé från början av förra seklet.

26 Öppet och lättillgängligt, men vem ska betala för forskningen?

28 Hans Elwing drar till Brasilien.

30 Lyssna på patienten, uppmanar Rita Charon, förgrundsgestalt inom narrativ medicin.

DEBATT

32 UB är viktigt för hela universitetet.

33 Mer etik i läkarprofessionen, menar Henrik Sjövall.

34 Varför hålls bara en person ansvarig?

KRÖNIKA

36 Bör vi oroa oss för Donald Trump?

37 Hur ska det gå för den fria pressen? undrar Ulrika Knutson.

38 Nytt om folk.

40 Palle Dahlstedt skapar musik inspirerad av biologiska processer.

Maria, Malta och musik

Men just nu har Cecilia Lindhé fullt upp med flera forskningsprojekt.

Hans Elwing forskar vidare

Giffria båtbottnfärger behövs också i Brasilien.

Från Deir ez-Zor till Göteborg

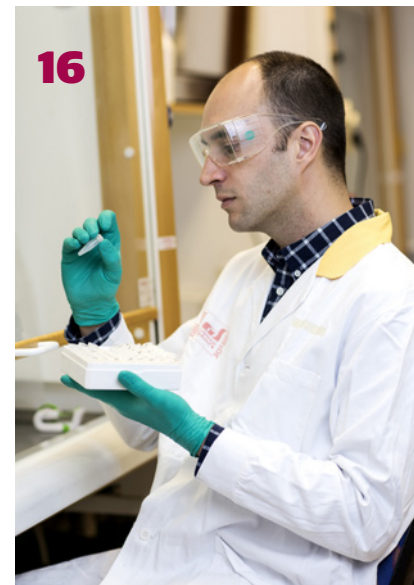
Fayez Alsaleh fick jobb som hummerodlare i Kristineberg.

Mode för rösträttskvinnor

Maria Carlgren har forskat om mode och politisk kamp.

Biodiversitet för alla

Vem som helst kan värna om mångfalden, menar Alexandre Antonelli.

Redaktionen: Nästa år lanserar vi nya GU Journalen

KÄRA LÄSARE, detta är sista numret av nuvarande GU Journalen, som du är van att se den. Tidningen fyller 20 år nästa år och det firar vi med att ge ut ett helt nytt format och en ny formgivning. På många sätt en helt ny tidning, men på andra sätt en tidning som du förhoppningsvis känner igen. Trovärdigheten kommer att vara lika viktig och vi kommer inte att rucka på vår redaktionella självständighet. Ungefär samtidigt, någon gång i vår, lanserar vi en digital nyhetssajt, som kommer att komplettera den tryckta

tidningen. På webben kommer vi att kunna bedriva en kontinuerlig nyhetsbevakning och en mer interaktiv debatt.

Runt om i Norden ser vi att allt fler universitet och högskolor lägger ner sina papperstidningar, men ibland sker det utan analys, eftertanke och förståelse för att en digital övergång kostar pengar. Det finns förstås många fördelar med att publicera nyheter på webben när det gäller snabbhet, spridning och sökbarhet. Men det gäller att inte förledas tro att allt bara blir bättre. Läsningen påverkas kraftigt, även om

våra läsarvanor förändras. En tryckt tidning uppfattas kanske som etablerad och därmed mer trovärdig. Många tycker också att papperstidningen är mer grafiskt tilltalande. Vi kommer alltså att försöka göra lite både och.

SOM DU HAR noterat är årets sista nummer av GU Journalen försenat. Det beror förstås på rektorsvalet och hörandeförsamlingen som först den 20 december offentliggjorde vem som föreslås bli nästa rektor för Göteborgs universitet. Vi gör ett större porträtt av

Ole Petter Ottersen, som idag är rektor för Universitetet i Oslo. Men mycket återstår innan det är klart. Formellt sett måste styrelsen fatta beslut och om Ottersen accepterar villkoren är det slutligen regeringen som utser rektor.

För oss är debatt viktigt och därför gläder det oss att fria ord i detta nummer är på hela 4 sidor. Fortsätt höra av dig med tips, idéer och debattartiklar. Vi önskar dig en riktigt god jul och ett gott nytt år.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

Församlingen förordar visionär norrman

Ole Petter Ottersen – så heter Göteborgs universitets blivande rektor, om hörandeförsamlingen får som den vill. Men än är processen inte klar. Först ska styrelsen fatta beslut om vem de föreslår och sedan är det upp till regeringen att utse honom.

TVÅ KANDIDATER ÅTERSTOD när hörandeförsamlingen genomförde sina intervjuer den 15 december: Eva Wiberg, prorektor vid Lunds universitet, samt Ole Petter Ottersen, rektor vid Universitetet i Oslo.

Efter intervjuer och överläggningar gav omröstningen 38 röster till Ole Petter Ottersen och 23 till Eva Wiberg.

Under intervjun fick Ole Petter Ottersen bland annat berätta om varför han vill bli rektor i Göteborg.

– Efter att ha varit rektor i snart åtta år vid Universitetet i Oslo, ett brett universitet som på många sätt liknar GU, tror jag att jag kan göra mest nytta genom den här typen av jobb, som ju bland annat handlar om att skapa större tillit i det globala samhället. Vision 2020 liknar mycket den strategi vi har i Oslo och jag är mycket imponerad av det arbete GU gör när det gäller de stora globala utmaningarna. Och både min fru och jag har en väldigt nära relation till Sverige.

ATT DET ÄR forskarna själva som ska driva projekt, snarare än att följa direktiv uppifrån, är något som Ole Petter Ottersen tycker är avgörande.

– Jag hör till dem som menar att ett universitet är något helt annat än ett företag. Jag anser att ledarna ska väljas av

medarbetarna och studenterna och att universitetet ska vara oberoende och fungera som samhällets kritiska samvete. GU:s UGOT Challenges-satsning, där man identifierat ett antal viktiga globala utmaningar som forskare från olika discipliner får arbeta med, tycker jag verkar väldigt lovande. Men det gäller att hitta en balans mellan toppstyrning och att låta forskarna själva bestämma, för ofta är det inom grundforskningen de verkligt spännande upptäckterna görs.

»Det är bättre att satsa på postdoktorer och doktorander ...«

OLE PETTER OTTERSEN

Att locka internationella toppforskare till lärosätet är ingenting Ole Petter Ottersen tror på.

– Det kostar dyra pengar att få hit kända forskare som redan har karriären bakom sig. Kanske ger det några extra poäng på rankingslistorna men det är farligt att låta sådant styra ens verksamhet. Det är bättre att satsa på unga postdoktorer och doktorander som fortfarande är nyfikna och sugna på att lära sig något nytt. GU har

en hög andel utländska postdoktorer vilket är väldigt bra. Samtidigt måste man förstås värna de egna doktorerna också, i detta, som i så mycket annat, handlar det om att hitta en bra balans.

Också studenterna är viktiga, menar Ole Petter Ottersen.

– Jag känner inte riktigt till vilka regler som gäller här men i Oslo är studenterna en självklar del av det akademiska samfundet. Vi har en regel om minst 20 procent studenter i våra styrelser och i utbildningsnämnden är 4 av 14 ledamöter studenter. Vi har också ett studentparlament som träffar universitetets ledning varje vecka.

– Överhuvudtaget är det olyckligt att universitetet fokuserar så mycket på forskning, ofta på bekostnad av utbildningen. Vid GU har ni satsat på pedagogiska kurser för professorer, excellenta lärare och pedagogiska priser och det tycker jag är helt riktigt. Ett större fokus på själva undervisningen är en förutsättning för utbildning av högsta klass, vilket självklart är ett av de viktigaste uppdragen för ett lärosäte.

TROTS ATT OLE PETTER OTTERSEN är medicinare betonar han vikten av att satsa på humaniora och samhällsvetenskap.

– Till universitetets mest betydelsefulla uppgifter hör att utbilda till morgondagens yrkes-

liv. Men studenterna måste också kunna förhålla sig till en komplex värld och förstå hur samhället fungerar. Att överföra bildning och kultur till nästa generation är därför grundläggande för ett lärosäte. Vid Universitetet i Oslo har vi exempelvis, efter noga övervägande, omfördelat medel från medicin till det stora antal småspråk som annars hade fört en tynande tillvaro. Vi insåg helt enkelt att i en global värld, med stor migration, är språk viktigt att satsa på.

När det gäller jämställdhet är Universitetet i Oslo något av en föregångare, menar Ole Petter

OLE PETTER OTTERSEN

Född 1955, är läkare och forskare och har publicerat över 300 vetenskapliga artiklar om hjärnans signalmolekyler och vattenkanaler. Han doktorerade 1982, var prorektor vid Anatomisk institutt 1982-1992 och blev professor 1992. Två år senare var han den förste som mottog Universitetet i Oslos forskningspris. Han är ledamot i Det Norske Videnskaps-Akademi, Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, Universitets- og høyskolerådet samt i Oslo universitetssjukhus styrelse. 2009 blev han rektor för Universitetet i Oslo. En omtalad kontrovers med prorektor Ruth Vatvedt Fjeld våren 2014 ledde till att prorektorn fick sluta.

Som rektor planerar han att, tillsammans med sin fru Reidun Torp, flytta till Göteborg.

Göteborgs universitet bildades 1954 genom en sammanslagning av Göteborgs högskola och den medicinska högskolan i Göteborg. Den medicinska högskolan startade bland annat för att ta emot norska läkarstudenter som inte kunnat fullgöra sin utbildning under kriget, då Universitetet i Oslo var stängt.

Om Ole Petter Ottersen blir utsedd och tackar ja till uppdraget blir han den tionde rektorn vid Göteborgs universitet. Om man räknar från högskolans start, 1891, blir han den nittonde rektorn. Han blir den fjärde rektorn i rad från det medicinsk-naturvetenskapliga området.

Ole Petter Ottersen är Norges bäst betalda rektor med en årslön på 1,6 miljoner norska kronor.

Pam Fredman har en årslön på 1,45 miljoner svenska kronor.

FOTO: TERJE HEIESTAD/UNIFORM

– Det finns ingen motsättning mellan att satsa lokalt och globalt, tvärtom stärker det ena det andra. Vi måste få till en tätare koppling mellan universitet och skola med exempelvis lärarutbyte på olika nivåer. Men vi måste också inkludera de delar av världen som ännu inte har kommit lika långt i utvecklingen som vi. Att bara samarbeta med framstående toppuniversitet på Shanghai-listan är ingen väg framåt, tvärtom måste vi motverka tudelningen av världen och försöka skapa en större global jämlikhet.

Vid Universitetet i Oslo arbetar rektor, prorektor, vicerektor, universitetsdirektör och vice universitetsdirektör som ett team. Det hoppas Ole Petter Ottersen kunna fortsätta med även i Göteborg.

- DET ÄR VÄLDIGT viktigt att en ledare inte är ensam utan har personer i sin närhet som kan sådant hen själv inte är så bra på, som ekonomi, i mitt fall. Arbetet måste byggas på transparens och öppenhet. Det gäller att undanröja varje misstanke om att beslut fattas i skymundan av någon osynlig informell makt; så kan man inte styra ett universitet.

– Många tror att det finns en motsättning mellan att vara kollegial och effektiv men så är det bara om effektivitet enbart tolkas i kronor och ören. Att vara effektiv är att använda lärosätets resurser på bästa sätt, både när det gäller forskning och utbildning. Jag är helt övertygad om att det bara går att göra om man verkligen känner universitetet inifrån och har satt sig in i vad medarbetarna kan och vill.

**ALLAN ERIKSSON
& EVA LUNDRÉN**

– En ledare som har djup förståelse för forskning och utbildning är det bästa för ett universitet, menar Ole Petter Ottersen.

adgang – tillträde
ansette – anställda
artig – rolig
avis – GU Journalen
bedrift – företag
brunost – mesost
fag – ämnesområde
formann – ordförande
karakter – vitsord, betyg
kry – stolt
kår – levnadsvillkor
måle – mäta
samfunn – samhälle
sans – sinne
skjønne – förstå
spisskompetanse – spetskompetens
syttende mai – flaggviftardag
tavle – svart tavla
utdanning – utbildning

Liten
norsk-svensk
ordlista

aktivt i lokalsamhället,

– Vi har ett mentorsprogram som fångar upp kvinnor i begrepp att göra karriär vilket lett till att cirka 30 procent av våra professorer idag är kvinnor. Men på många ställen finns fortfarande en kultur som gynnar män, det är alltså något vi måste arbeta mer med. Jag tror därför att Norge har en del att lära av Sverige, exempelvis när det handlar om jämställdhetsintegrering.

– När det gäller utbildningar har vi i Oslo startat ett särskilt IT-campus för kvinnliga studenter. Men inom flera utbildningar har vi motsatt problem: inom

exempelvis psykologi och medicin är knappt 20 procent av studenterna män. Det kommer att leda till stora samhällsproblem och är därför något vi måste åtgärda. Samtidigt som jag förstår håller hårt på principen att ta in de bästa studenterna, kan det kanske i vissa fall finnas skäl att kvotera, exempelvis underrepresenterat kön. Men det är självklart en svår fråga.

ETT UNIVERSITET SKA även vara aktivt i lokalsamhället, menar Ole Petter Ottersen, som ser fram emot att samarbeta med både Chalmers och Göteborgs Stad.

En man som akkurat vet vad han vill

Ole Petter Ottersen framstår som en person med tydliga visioner som vågar ta ställning i kontroversiella frågor.

Det är några skäl till att hörandeförsamlingen redan under eftermiddagen den 15 december kom fram till att rektorn för Universitetet i Oslo borde flytta 25 mil söderut.

DE FRÅGOR DÄR Ole Petter Ottersen har en tydlig åsikt handlar bland annat om rankingslistor, som han ogillar, könskvotering inom utbildning, som han kan tänka sig, och rekrytering av redan etablerade internationella toppforskare,

som han ser som både omotiverat kostsamt och onödigt, eftersom de redan har karriären bakom sig.

Enligt hörandeförsamlingens utlåtande framstår han även som en tydlig ledare, som har lätt att uttrycka sig. Han uppfattas också som samarbetsinriktad med stor erfarenhet av att arbeta med det omgivande samhället. Därtill har Ole Petter Ottersen närmare åtta års erfarenhet som rektor för Universitetet i Oslo, ett ungefär lika stort och brett universitet som GU. Att han dessutom kommer från ett grannland, och därmed kan förväntas se på verksamheten med friska ögon, uppfattar hörandeförsamlingen som något positivt, som kan

bidra till nödvändig förnyelse och utveckling av universitetets organisation och verksamhet.

Ole Petter Ottersen har mycket starka meriter på forskningsområdet, både vad gäller egen forskning, med ett stort internationellt nätverk, och som akademisk ledare. Däremot framstår han inte som lika stark när det gäller utbildningsfrågor. Han är van vid att företräda ett universitet utåt, såväl nationellt som internationellt, och har en väl utvecklad universitetspolitisk argumentation, vad gäller såväl grundforskning som bildningsfrågor.

I hörandeförsamlingens utlåtande konstateras också att Ole Petter Ottersen svarat på

ett utvecklat sätt på frågor om vad man vill med universitetet, framför allt vad gäller vikten av att undervisning och forskning ska styras kollegialt och att grundforskningen ska styras av forskarna själva.

SAMTIDIGT BESKREV HAN ett behov av tvärvetenskapliga satsningar för att hantera de stora samhällsutmaningarna, vilka kan behöva initieras och styras uppifrån.

Valresultatet var tydligt med 38 röster till Ole Petter Ottersen och 23 till Eva Wiberg och kunde därför fastställas redan på eftermiddagen samma dag som kandidaterna intervjuades.

www.gu.se/omuniversitetet/organisation/universitetsstyrelsen/rektorsvalet

Peter hoppade av och Eva gick vidare

Eva Wiberg var den andra av de två rektorskandidater som frågades ut av hörandeförsamlingen den 15 december.

Den tredje kandidaten, Peter Aronsson, hade dessförinnan hoppat av. Och redan i början av processen drog sig Per Cramér ur på grund av en formell miss.

EVA WIBERG är prorektor och ställföreträdande rektor vid Lunds universitet med särskilt ansvar för utbildningsfrågor på grund-, avancerad- och forskarnivå, samt där tillhörande kvalitetsarbete och internationaliseringsfrågor.

Hon är uppvuxen i Rom, professor i italienska men också framgångsrik sjukampare.

Av hörandeförsamlingens utfrågning framgick att hon har stor förtrogenhet med svenska universitets regelverk, administrativa system och de uppgifter som en rektor har som myndighetschef. Hon lägger stort fokus på ökat kollegialt inflytande samt på studentmedverkan. Hon har ett gott internationellt kontaktnät, framförallt inom utbildningsområdet, samt är nära förtrogen med aktuella problem i universitetssektorn.

Eva Wiberg uppfattades som lyssnande och resonerande, samar-

Peter Aronsson

betsinriktad och angelägen om att få ihop olika intressen. Hon framstod däremot inte som en ledare med tydlig riktning för lärosätet som helhet eller med en klar vision av vad hon ville åstadkomma som rektor.

DEN TREDJE AV de kandidater som gick vidare i rekryteringsprocessen var Peter Aronsson, prorektor vid Linnéuniversitetet. Den 11 december drog han sig dock ur.

Skälet var att Linnéuniversitetets rektor Stephen Hwang utsetts till rektor vid Halmstad högskola. Det innebär att Peter Aronsson under en övergångsperiod måste kunna gå in som ställföreträdande rektor. Ytterligare ett skäl var svårigheter att flytta till Göteborg.

Också Per Cramér, den ende

Eva Wiberg

internt nominerade kandidaten, drog sig ur processen. I detta fall handlade det om ett formellt misstag. I egenskap av dekan var han med när Handelshögskolans fakultetsstyrelse fattade beslut om hur valet till Hörandeförsamlingen skulle genomföras.

– Min nominering offentliggjordes den 21 september och fakultetsstyrelsen tog beslut om processen dagen efter. Kandidaterna bestämdes sedan av institutionerna och den framtagna listan fastställdes av kanslichefen och prodekanen. Sedan hade vi ett elektroniskt val där kanslichefen tillsammans med mig fastställde resultatet.

Trots att Per Cramér inte haft något reellt inflytande över processen valde han att dra sig ur rektorsvalet.

– Jag vill inte på något sätt bidra

till att hörandeförsamlingens arbete, eller min egen roll, misstänkliggörs. Däremot tycker jag att det är viktigt att man, inför framtiden, ser över hur processen ska gå till när en dekan är nominerad. Men jag är oerhört stolt över nomineringen och ser det som ett fantastiskt kollegialt förtroende som verkligen värmer.

UNIVERSITETSSTYRELSEN hyser ingen som helst misstanke om att Per Cramér på något sätt försökt påverka valberedningen, påpekar styrelseordförande Cecilia Schelin Seidegård.

– Det är helt enkelt en formell miss i arbetet som styrelsen verkligen beklagar.

EVA LUNDGREN

Regeringens styrning ökar

– Det är tråkigt att den kort-siktiga styrningen ökar och att lärosätenas handlingsutrymme minskar. Men det är positivt att Sverige, till skillnad från de flesta andra europeiska länder, ändå satsar på högre forskning och utbildning.

Så kommenterar vicerektor Staffan Edén forskningspropositionen som bland annat innebär 3 miljarder kronor extra till lärosätena fram till 2020.

1,3 MILJARDER KOMMER att gå till förstärkning av basanslagen. Enligt preliminära siffror handlar det för GU:s del om cirka 40–50 miljoner kronor. Övriga 1,7 miljarder går till forskningsråden, främst Vinnova.

– Lärosätena får visserligen mer pengar men de äts upp av ökade krav på medfinansiering och större ansvar för infrastrukturen, förklarar Staffan Edén, vicerektor för forskning. Regeringen har lovat att inte detaljstyra men gör ändå just det.

Tillsammans med Norge och Tyskland är Sverige dock ett av få europeiska länder som ökar resurserna till forskning.

– Och det är förstås bra, inte minst eftersom vi halkat efter exempelvis Danmark, Nederländerna och Schweiz när det gäller citeringar och publiceringar. Men där har man betydligt högre basanslag än vi har, kombinerade med tuffa utvärderingar. Det hade regeringen kunnat inspireras av.

REGERINGEN VILL också att samverkan och resurstilldelning ska knytas tydligare samman. Bland annat pekar man ut tre viktiga globala utmaningar: klimat, digitalisering samt hälsa och livsvetenskap. Till detta kommer två nationella utmaningar: hållbart samhällsbyggande samt skolan. Dessutom satsar man på sex tioåriga nationella forskningsprogram där anslag ska sökas i konkurrens.

– Regeringens prioriteringar stämmer ganska väl med våra UGOT-satsningar, vilket förstås känns bra, menar Staffan

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Regeringen säger en sak men gör något annat, menar Staffan Edén.

Edén. Men man satsar också på IT-forskning vid KTH och Linköpings universitet vilket känns märkligt. Varifrån kommer underlaget till det beslutet? Propositionen innebär också att en forskningsresurs ska kopplas till studentpengen, vilket innebär viss prioritering av mindre högskolor med stort utbildningsuppdrag. För att öka rörligheten vill regeringen också ha fasta karriärvägar.

SATSNINGEN PÅ skolan innebär bland annat en försöksverksamhet med praktisknära forskning.

– Förslaget kommer ursprungligen från GU samt universiteten i Uppsala och Karlstad och handlar om att skapa ett system liknande det som finns inom sjukvården, där kliniskt arbetande läkare också kan vara verksamma vid universitetet. För sjukvården har det varit väldigt framgångsrikt och det vore därför intressant att testa även i skolan.

Också ökad jämställdhet är en viktig del av propositionen. Bland annat ska 53 procent av alla nya professorer vid GU vara kvinnor 2030. Det är dock något som prorektor Helena Lindholm menar går stick i stäv med uppdraget att arbeta med jämställdhetsintegrering.

– Jämställdhetsintegrering är en genomgripande och omfattande uppgift som berör i princip alla delar av ett lärosätes verksamhetsområden. Det är ett sätt att på allvar komma åt djupare bakomliggande strukturer och orsaker till bristande jämställd-

het och inkluderar även andelen kvinnliga professorer.

Hon påpekar att kvantitativa mål, om de ska användas, måste kopplas till incitament och karriärvägar för att fungera. Dessutom framhåller hon att det inom vissa områden snarare finns ett behov av att få in fler män.

– **ARBETET MED** jämställdhetsintegrering pågår för fullt vid GU, liksom vid andra lärosäten. Att samtidigt ge skarpa kvantitativa rekryteringsmål innebär otydliga signaler till landets universitet och högskolor.

Något som både Staffan Edén och Helena Lindholm dock är nöjda med är att regeringen ger Universitetskanslerämbetet i uppdrag att kvalitetsvärdera inte bara utbildning, utan också forskning.

– Forskning och utbildning hänger nära samman, det går inte att utvärdera det ena utan det andra, påpekar Staffan Edén. Dessutom ska hela resursfördelningssystemet utredas vilket är välbehövligt. Det vore lovligt om regeringen också kunde utreda de statliga forskningsråden samt sin egen forskningspolitik. Men det tror jag dock inte kommer att ske.

EVA LUNDGREN & ALLAN ERIKSSON

FORSKNINGS-PROPOSITIONEN

Högskolesektorn tillförs 3 miljarder kronor fram till 2020. Av dessa går 1,3 miljarder till basanslag och 1,7 miljarder till forskningsråden, främst Vinnova.

Regeringen satsar på sex tioåriga nationella forskningsprogram inom klimat, hållbart samhällsbyggande, social bostadspolitik och tillgänglighetsdesign, antibiotikaresistens, migration och integration samt tillämpad välfärdsforskning och arbetslivsforskning, där anslag ska sökas i konkurrens. Praktisknära forskning införs i skolan. Utbildningsbidraget för doktorander tas bort.

År 2030 ska hälften av alla nyrekryterade professorer vara kvinnor. Malmö högskola blir universitet 1 januari 2018.

CITATET

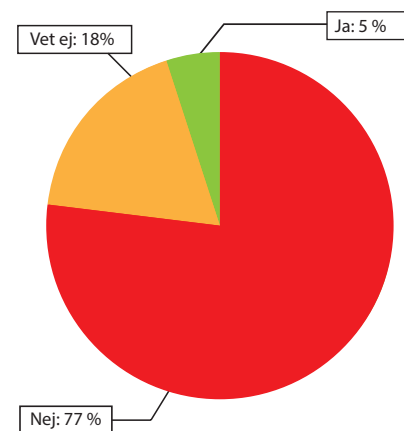
»Trump är en farsfigur värre än Napoleon III. Men han är också ännu farligare än sin franske föregångare... Hur den oberäknelige Trump kommer att hantera sin makt som är så mycket större än han själv kan inte förutses. Det vi kan veta är att han kommer att göra de flesta av sina väljare grymt besvikna.

DET SKREV **SVEN-ERIC LIEDMAN**, PROFESSOR EMERITUS I IDE- OCH LÄRDOMSHISTORIA, PÅ DN KULTUR DEN 29 NOVEMBER 2016.

Webbpanelen

Tror du att regeringens forskningsproposition leder till att Sverige blir ett av världens främsta forskningsländer?

Antal svarande: 65. Urvalet består av 100 anställda utifrån ett delvis slumpmässigt urval på 500 anställda.

Sju dekan kandidater återstår

► **Sju kandidater** till uppdraget som dekan för Sahlgrenska akademien återstår efter att beredningsgruppen avverkat den första omgången intervjuer. Dessa personer är:

Håkan Billig, professor i cellulärt åldrande och apoptos; **Robert Brummer**, professor i gastroenterologi och klinisk nutrition samt vicerektor vid Örebro universitet; **Kristina Eriksson**, professor i viral immunpatogenes; **Agneta Holmäng**, professor i laborativ medicin, prefekt vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi; **Christina Jern**, professor i neurologi; **Göran Landberg**, professor i patologi, föreståndare för Wallenberg Centre for Molecular and Translational Medicine, samt **Peter Naredi**, professor i kirurgi, prefekt vid institutionen för kliniska vetenskaper.

– Efter helgerna kommer vi också att påbörja det grannliga arbetet med att ta fram förslag till prodekan, säger **Göran Stenman**, beredningsgruppens ordförande.

Öppnar upp för nya studenter

Slopade meritpoäng, färre möjligheter att skriva högskoleprovet samt ett särskilt test för generiska kunskaper, det är några förslag på hur tillträdessystemet till högskolan kan förenklas.

– Ett öppnare system är bra på många sätt, inte minst för att underlätta breddad rekrytering, påpekar utredaren Jörgen Tholin.

DET VAR I mars som universitetsdirektör Jörgen Tholin fick i uppdrag av regeringen att utreda tillträdessystemet till högskolan. Den 19 november gav han en lägesrapport vid ett så kallat visionsseminarium i Vasaparken.

– Dagens system har lappats och lagats flera gånger och blivit alltmer svårgenomträngligt. Tanken med den pågående utredningen är därför att skapa ett så enkelt system som möjligt men med viss lokal frihet. Enkelhet är bra av många skäl, inte minst för att minska alla onödiga barriärer när det gäller breddad rekrytering.

Utredningen behandlar både behörighet och urval.

- I REGERINGENS direktiv framhålls att den grundläggande behörigheten även i framtiden bör vara gymnasieexamen med betyg som den främsta urvalsmetoden. Betyg har visserligen sina brister men är svårt att ersätta med något bättre. Men det finns andra intressanta verktyg, exempelvis Karolinska Institutet tillsätter en tredjedel av platserna på läkarprogrammet efter alternativt urval, bland annat intervjuer. På så sätt fångar de motiverade studenter, vilket kanske är den allra viktigaste egenskapen för en student. Men det leder inte till breddad rekrytering.

KONSTNÄRLIGA UTBILDNINGAR föreslås få ett generellt tillstånd att anta efter särskilda prov.

– Och det är väl lämpligt att den som söker till operautbildningen kan sjunga, påpekar Jörgen Tholin. De konstnärliga utbildningarna lider dock av social snedrekrytering. En orsak kan vara att nästan ingen kommer in direkt efter gymnasiet utan först efter olika typer av preparandutbildningar.

Ett alternativt sätt att komma

in på högskolan är högskoleprov.

– Idag skriver många provet redan tidigt under gymnasiet, vilket innebär att de som får höga poäng kanske inte tycker att de behöver anstränga sig resten av skoltiden. Mitt förslag är därför att provet inte ska kunna göras förrän sista året på gymnasiet. Vi överväger också att begränsa antalet gånger man kan göra om provet; dagens system känns onödigt generöst och gynnar inte heller breddad rekrytering eftersom det främst är personer från akademikerhem som skriver provet gång på gång.

NÅGOT SOM KRÅNGLAR till dagens betygssystem är de så kallade meritpoängen, alltså särskilda poäng för fördjupade studier i språk och matematik, förklarar Jörgen Tholin.

– Meritpoängen infördes för att lösa ett problem i gymnasieskolan, nämligen att allt färre elever läste främmande språk och de högre kurserna i matematik. Men systemet har fått flera olyckliga konsekvenser: för att få dessa poäng måste exempelvis eleven redan på mellanstadiet välja det språk som hen sedan ska läsa på högstadiet och gymnasiet, något som slår hårt mot den breddade rekryteringen. Eftersom det är fördjupade språkkunskaper som gäller, innebär systemet också att allt färre läser ett C-språk, vilket gjort att exempelvis italienska och ryska nästan försvunnit från gymnasiet. Också de estetiska ämnena har fått allt färre elever. Mitt förslag är därför att ta bort meritpoängen.

JÖRGEN THOLIN HAR också fått i uppdrag att undersöka om arbetslivserfarenhet kan vara en ingång till universitetet.

– Jag har kommit fram till att det inte bör vara det, bland annat för att det är så svårt att avgöra

Jörgen Tholin vill ha ett öppnare tillträdessystem.

vad som ska räknas. Handlar det bara om lönearbete eller ska ungdomar som gör volontärbete få tillgodoräkna sig det? Och hur gör vi med dem som sitter i flyktingläger? Mitt förslag är istället att skapa ett prov som testar generiska kunskaper, bland annat förmåga att läsa kritiskt och skriva sammanhållande texter på svenska och/eller engelska. Också exempelvis problemlösningsförmåga bör ingå i testet.

EN ANNAN FRÅGA är viktning av betyg eller resultat från högskoleprovet.

– Det verkar exempelvis viktigt att en student på civilingenjörsprogrammet har bra betyg i matematik och fysik. Idag har lärosätena dock inga möjligheter

att göra den här typen av vikt

Senast klockan 10:00 tisdagen den 15 mars 2017 ska utredningen lämnas till ministern, förklarar Jörgen Tholin.

– Jag antar att den sedan ska ut på remiss till både regering, riksdag och myndigheter. Förändringarna kommer att ta tid, inte minst eftersom de elever som går i skolan idag har rätt att veta vad som kommer att gälla

»Mitt förslag är därför att ta bort meritpoängen.«

JÖRGEN THOLIN

”

när de går ut. Men vissa reformer kanske kan göras snabbare, exempelvis borde vi komma igång så tidigt som möjligt med en försöksverksamhet för behörighetsprov.

När Jörgen Tholin i våras fick höra att regeringen tänkte utreda tillträdesreglerna twittrade han att det nog inte kommer att ske under hans livstid.

– Men sedan var det alltså jag som fick uppdraget vilket förstås känns oerhört hedrande. Men jag är också mycket ödmjuk inför uppgiften. Det har blivit något av en kliché att i tid och otid tala om livsavgörande beslut. Men just möjligheten att söka en utbildning är ju faktiskt just det, något som avgör en ung människas hela framtid.

EVA LUNDRÉN

FAKTA

Universitetsdirektör Jörgen Tholin har fått regeringens uppdrag att senast den 15 mars 2017 lämna förslag till nytt tillträdessystem till högskolan. Bland annat handlar det om att skapa ett enklare och öppnare system som inte stänger ute personer med exempelvis icke-akademisk bakgrund.

Nu ska utbildningarna valideras

Regeringen avsätter 30 miljoner kronor till Universitets- och högskolerådet för utveckling av nya sätt att bedöma reell kompetens.

Men vid GU, som ska ta över det nationella valideringsarbetet, är man redan igång.

– Att ta tillvara all den kunskap som olika människor har är viktigt för individen men också för universitetet och för samhället i stort, betonar projektledare Pernilla Hultberg.

VALIDERING KAN handla om flera ganska olika saker. Det gäller dels bedömning av utbildningar från länder utanför EES-området, förklarar Pernilla Hultberg som har arbetat med validering vid Sahlgrenska akademien sedan år 2000 och som nu har fått i uppdrag att samordna GU:s valideringsarbete.

– Vilka skillnader finns exempelvis mellan en sjuksköterskeutbildning som inte skett på högskolenivå, en direktutbildning till specialistsjuksköterska och en barnmorskeutbildning? Det som på ytan verkar väldigt olik kanske inte skiljer sig så mycket åt vid närmare granskning.

Men validering kan också handla om att bedöma personer som saknar examensbevis, exempelvis för att de tvingats fly sitt hemland i all hast. Också de som endast delvis gjort klart sin utbildning ska kunna valideras, liksom människor som skaffat sig kunskap på annat sätt än genom högskoleutbildning.

- IDAG ÄR DET Socialstyrelsen som granskar och godkänner examenshandlingar för de reglerade yrkena inom hälso- och sjukvård. Men många får nej på sina ansökningar, bland annat för att det är svårt att validera hur väl en utländsk utbildning motsvarar en svensk, förklarar Pernilla Hultberg.

Sahlgrenska akademien har gett kompletterande utbildningar för läkare, tandläkare och sjuksköterskor sedan 2009. De studenter som antas har

validerats bland annat med hjälp av intervjuer, förutom bedömning av tidigare studier och arbetslivserfarenhet. För många är dessa ettåriga utbildningar en snabbare väg till legitimation än de kompletteringsprogram som Socialstyrelsen erbjuder.

ETT BEKYMNER ÄR dock den verksamhetsförlagda delen där de utlandsutbildade konkurrerar med svenska studenter om ett begränsat antal placeringar.

– Det är en flaskhals som vi måste hitta en lösning på, påpe-

FOTO: ELIN LINDSTRÖM CLAESSEN

Pernilla Hultberg

»Det är en flaskhals vi måste hitta en lösning på.«

kar Pernilla Hultberg.

Regeringen gav nyligen lärosätena i uppdrag att starta ytterligare kompletterande utbildningar, för GU:s del handlar det om apotekare, biomedicinska analytiker samt socionomer.

– Men regeringen vill egentligen gå mycket längre än så, påpekar Pernilla Hultberg. Alla utbildningar på samtliga nivåer bör kunna valideras. Det gäller inte minst lärarutbildningarna där Sverige ju har ett stort behov av att få in ny kompetent personal. För att göra detta har Universitets- och högskolerådet i dagarna fått i uppdrag att skapa en struktur för högskolebedömning av reell kompetens. Också Europeiska unionens råd har antagit en rekommendation om att medlemsländerna bör ha inrättat arrangemang för validering senast 2018.

Men validering handlar också om att ha samma regler oavsett lärosäte.

– En bedömning som innebär att en persons kvalifikationer för en utbildning bör gälla överallt, inte bara vid det lärosäte där bedömningen gjorts.

De valideringsmetoder som utvecklas måste också vara både rättssäkra och effektiva, menar Pernilla Hultberg.

- DET KAN JU vara så att legitimationssyrken behöver valideras på ett sätt och andra utbildningar på annat sätt, men det måste ändå finnas en gemensam syn på vad som gäller. Bland annat borde vi bli bättre på att värdera yrkeslivserfarenhet; den som arbetat många år som exempelvis lärare har förstås skaffat sig en massa kunskaper.

Pernilla Hultberg påpekar att Sahlgrenska akademien har mycket god erfarenhet av sina kompletteringsutbildningar.

– De läkare, tandläkare och sjuksköterskor vi antar, klarar utbildningen lika bra som alla andra och har lika lätt att få jobb. Det är helt enkelt ingen skillnad på vanliga studenter och de som gått en kompletterande utbildning.

EVA LUNDGREN

VALIDERING OCH KOMPLETTERING

Regeringen har avsatt 30 miljoner kronor fram till och med 2018 för att ge Universitets- och högskolerådet möjlighet att utveckla processer och strukturer för bedömning av reell kompetens.

Vid Göteborgs universitet är det Pernilla Hultberg som fram till 31 mars 2018 ska arbeta med samordning av valideringsarbetet.

Förslag på nationell definition: "Med validering avses en process som består i en strukturerad kartläggning, bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats. En validering har skett först då samtliga dessa delmoment är avslutade."

Byt till starkt lösenord

► Efter SVT:s granskning om läckta lösenord har tusentals svenskar bytt lösenord. Men det gäller att välja ett "starkt" lösenord, rekommenderar säkerhetschefen Jörgen Svensson.

– Precis lika viktigt är det också att byta lösenordet lite då och då. Mitt julklappstips är att välja ett nytt, starkt och fräscht lösenord i julklapp. En billigare och effektivare julklapp finns inte.

Men hur skapar man ett hållbart lösenord som så lätt kan knäckas? Enligt säkerhetschefen handlar det om att lösenordet måste innehålla minst åtta olika tecken men inga ord eller datum som är kopplade till dig. Alltså inte ett husdjursnamn, efternamn eller födelsedatum.

– För att lättare komma ihåg ditt nya lösenord är mitt tips att använda korta ord med mellanslag. Till exempel hej_alla_12-tomtar. Tänk på att byta lösenord två gånger om året.

Hallå där Peter Johansson

lektor i freds- och utvecklingsforskning, som blivit Samhällsvetenskapliga fakultetens förste excellent lärare.

Vad betyder det för dig?

– Min förhoppning är att det ska stimulera andra att söka att bli excellent lärare och att det kan bidra till att höja undervisningens status i organisationen.

Hur blir man egentligen en bra lärare?

– För mig är det att på djupet förstå att jag som lärare är där för studenternas skull, inte tvärtom, och att sätta studenternas lärande i centrum för undervisningsuppdraget.

Har du några särskilda pedagogiska knep?

– Egentligen inte. Jag har snarare vissa grundläggande principer som jag försöker utgå ifrån i min undervisning. Exempel på dessa är transparens kring förväntningar, att etablera ett gott samtalsklimat samt att explicitgöra de generiska färdigheter som studenterna tränar under en kurs. Vad detta innebär rent konkret varierar dock i olika grupper. Principerna är i grunden väldigt enkla, men i tillämpning kan de ibland vara svåra att uppnå.

Framtidens forskningsledare

► Tre GU-forskare har fått bidrag inom programmet Framtidens Forskningsledare.

Marija Cvijovics projekt handlar om nya strategier för att förstå åldrandet och åldersrelaterade sjukdomar.

Alexandre Antonelli kommer att leda utvecklingen av nya verktyg och metoder för att snabbt och kostnadseffektivt kartlägga arternas utbredning och beräkna deras utvecklingshistoria och framtida utbredning.

Sofia Movérare Skrtic och hennes forskargrupp ingår i Centre for Bone and Arthritis Research vid Sahlgrenska akademien. Forskarna försöker bland annat förstå mekanismerna bakom benskörhet för att på sikt kunna utveckla nya läkemedel.

De tar över på Humanisten

– Ingen av vår tids stora frågor, om exempelvis demokrati och människovärde eller om miljö och klimat, kan lösas utan kunskaper inom humaniora.

Det påpekar Marie Demker och Göran Larsson, ny dekan respektive prodekan på Humanistiska fakulteten.

Men båda betonar också vikten av att humanister blir mer offensiva.

NÄR VALBEREDNINGEN i början av november föreslog Marie Demker, professor i statsvetenskap, som dekan för Humanistiska fakulteten var det många som höjde på ögonbrynen. Kan en samhällsvetare verkligen bli dekan för en humanistisk fakultet?

– Efter att hjärtat först gjort ett glädjeskutt var det min fråga också, förklarar Marie Demker. Jag bad om att få betänketid och diskuterade med ett antal personer som jag hyser stort förtroende för. Sedan bestämde jag att om fakulteten vill ha mig så

ställer jag upp. Det finns förstås både fördelar och nackdelar med att komma utifrån: jag kanske kan se på fakulteten med nya ögon men känner förstås inte till verksamheten mer än på ett ytligt plan. Men jag gillar verkligen Humanistiska fakulteten och har läst både historia, filosofi samt lite religionsvetenskap här.

– Också jag blev förvånad över att tillfrågas, berättar Göran Larsson. Och jag känner mig både ödmjuk inför förtroendet och nyfiken inför möjligheten att få lära mig något nytt.

Dekanens uppgift är bland

annat att förkroppsliga både linjen och det kollegiala styret, en sorts dialektik som går genom den egna kroppen, menar Marie Demker.

– Det kollegiala styret gäller forskning och utbildning medan linjen handlar om exempelvis arbetsrättsliga frågor, pengar och det humanistiska nybygget. När det gäller direktiv som kommer uppifrån ska dekanen fungera som en översättare, ta emot uppdraget men tolka det på bästa möjliga sätt för fakulteten.

HUMANISTISKA FAKULTETEN

har på senare tid varit indragen i flera konflikter, bland annat i samband med olagliga tjänsteställsättningar men också på grund av neddragningen av flera språkämnen för ett antal år sedan.

– I medierna har det låtit som att det varit väldigt bråkigt här, förklarar Göran Larsson. Men att

det finns konkurrerande idéer om exempelvis vad som är god vetenskap eller vad en humanist egentligen ska syssla med är i grunden positivt.

– Det måste få finnas en mångfald av uppfattningar vid ett universitet, menar Marie Demker. Under mina snart fem år som

»Det stora problemet är dock inte konflikter utan tvärtom, att många så ofta springer åt samma håll.«

MARIE DEMKER

”

prodekan har jag lärt mig att alla inte kan få sin vilja igenom, men att alla måste få föra fram sina argument och bli lyssnade på. Och det är inte bra om det alltid är samma personer som får stryka på foten. Det stora problemet

FOTO: ALLAN ERIKSSON

gjort något sådant möttes jag alltid av glada tillrop.

– Men man kan bli väldigt utsatt i exempelvis sociala medier. Vi borde bli bättre på att stötta våra debattörer så att ingen står där ensam i stormen, påpekar Göran Larsson.

Förutom debatttagande handlar samverkan också om att ställa sin expertis till förfogande i olika sammanhang.

– Vid Humanistiska fakulteten görs också många bokaanmälningar, man skriver om teateruppsättningar och om utställningar, förklarar Göran Larsson. Samverkan påstås vara viktigt men borde värderas mycket högre, exempelvis vid tjänstetillsättningar.

– Precis som att en professor idag måste ha kunskaper i högskolepedagogik, kanske det så småningom blir självklart att också ha erfarenhet av samverkan, menar Marie Demker. Även om det går långsamt går ju saker och ting att förändra.

HUMANIORA PÅSTÅS allt som oftast befinna sig i kris.

– Det stämmer på så vis att penningpåsarna för humanistisk forskning och utbildning är mycket mindre än exempelvis för medicin och teknik, påpekar Göran Larsson. Också humanioras traditionella arenor har förändrats, bland annat på grund av dagspressens problem och uppkomsten av sociala medier. Men att ha en mental bild av att vi hela tiden är i underläge hjälper ingen. Istället för att beklaga oss borde vi kämpa mer.

– Humanister måste bli mer offensiva både utåt och inåt, menar Marie Demker. Som experter inom en mängd olika områden och måste man värna den självkänsla som kunnandet ger.

Flera stora humanistiska frågor, om exempelvis identitet, migration, människovärde, social gemenskap och fördelning av resurser, är idag mer aktuella än på länge.

– Den humanistiska kunskapen är framtagen, förbättrad och fördjupad under århundraden, förklarar Marie Demker. Jag är exempelvis intresserad av den europeiska diasporan under 1920-talet. Det var ett decennium med många paralleller till vår tid. Jag tycker också att det är noterbart att den statsvetare som ger mig de skarpaste insikterna kring politiska skiljelinjer i vår tid var Noberto Bobbio, en person som har sin akademiska grund i filosofin.

Varken Marie Demker eller Göran Larsson anser dock att

humaniora har ett större ansvar när det gäller folkbildning än andra vetenskapsområden.

– Kunskapsarvet gäller alla discipliner. Men naturvetenskap, medicin och teknik får hela tiden nya resurser från statsmakter och anslagsgivare. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning uppfattas som något som bara finns där, färdigt att hämta fram när det behövs och omvärlden förstår inte att även denna kunskap måste värderas, förvaltas och fördjupas.

EN AV UNIVERSITETETS viktigaste uppgifter är att lära både studenter och allmänhet att leva i insikten att det vi idag betraktar som sant kanske inte alls är det, påpekar Göran Larsson.

– En av vetenskapens mest revolutionerande insikter är ju att vi inte vet allt. Vi kan inte förklara med någon exakthet varför somliga människor får cancer eller varför samhället utvecklas som det gör, och vi måste ständigt leva i spänningen mellan kunskap och okunskap.

Det första halvåret kommer de nya dekanerna att sätta sig in i olika frågor.

– För min del handlar det om att lära känna fakulteten och lyssna på medarbetarna, förklarar Marie Demker. Jag tror att jag är en ganska argumentativ person men också prestigelös, jag är beredd att ompröva gamla sanningar.

– Man måste också viktigt acceptera att folk gör saker och ting på sitt eget sätt, tillägger Göran Larsson. Det kanske inte är så jag skulle ha gjort, men det blir nog bra ändå.

**EVA LUNDGREN
& ALLAN ERIKSSON**

NYA DEKANER

Marie Demker är professor i statsvetenskap. Hon har varit ledamot av bland annat GU:s styrelse samt suttit i Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap. Hon är även ledamot av Kungliga Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg och har också varit expert i flera statliga utredningar. Hon blev prodekan vid Samhällsvetenskapliga fakulteten 2012.

Göran Larsson är professor i religionsvetenskap. Han har suttit i Humanistiska fakultetens styrelse samt i fakultetsstyrelsen samt i institutionsrådet för institutionen för litteratur, idéhistoria och religion. Han kommer att vara prodekan på halvtid. De nya dekanerna tillträder 1 januari 2017.

Dags för administrativt pris

► **Sista dag att söka** Göteborgs universitets pris för administrativ kvalitetsutveckling är 6 mars 2017. Både enskilda personer och grupper som har genomfört ett administrativt förbättringsarbete av innovativ karaktär kan söka. Ansökan ska innehålla en beskrivning av förbättringsarbetet vad gäller bakgrund, åtgärder, resultat och uppföljning enligt särskilt formulär. Priset består av ett resebidrag till berörd institution/motsvarande på 15 000 kronor per person eller max 50 000 kronor. Mer information finns på: <http://medarbetarportalen.gu.se/kvalitetsarbete/Kvalitetsarbete+i+administration/en/administrativt-pris>.

Sveriges unga akademi söker ledamöter

SVERIGES UNGA AKADEMI

► **Är du en ung forskare** som disputerat någon gång under de senaste 10 åren? Är du engagerad i forskningsfrågor och intresserad

av att ingå i ett oberoende, tvärvetenskapligt forum tillsammans med framstående yngre forskare från hela Sverige? I så fall kanske Sveriges unga akademi är något för dig.

Akademien arrangerar bland annat en populär sommarforsarskola för gymnasieungdomar, har gett ut en bok om vägar till vetenskapen, är inne på fjärde året med ett nätverksprogram med riksdagsledamöter, samt gör inspel till en rad forskningspolitiska organ. Sista dag för ansökan är 11 januari. Skicka ansökan till: c/o Kungl. Vetenskapsakademien, Box 50005, 104 05 Stockholm telefon: 08-673 95 00 info@sverigesungaakademi.se <http://sverigesungaakademi.se>.

Bättre ekonomi än väntat

► **De flesta fakulteter** redovisar ett något bättre resultat än vad som var planerat jämfört med budget. Det visar den interna uppföljningen efter årets åtta månader. Samhällsvetenskapliga fakulteten räknar, vid årets slut, att ha ett underskott på 16 miljoner kronor, vilket är något bättre än planerat. Det gäller även Handelshögskolan som förbättrar sitt resultat med 4 miljoner kronor.

Utbildningsvetenskapliga fakulteten planerar ett överskott på 15 miljoner kronor, vilket är nästan 3 miljoner mer än vad som är budgeterat. Ungefär samma trend är det inom Sahlgrenska akademien.

Störst resultatförbättring gör Naturvetenskapliga fakulteten enligt prognosen kommer att överträffa sin budget med 25 miljoner kronor. För både Konstnärliga fakulteten och IT-fakulteten är skillnaden mellan prognos och budget mindre. Den enda fakultet som räknar med ett större underskott än planerat är Humanistiska fakulteten men å andra sidan har fakulteten, i likhet alla andra, ett stort sparkapital.

för universitetsvärlden är dock inte konflikterna utan tvärtom, att många så ofta springer åt samma håll.

– En akademi måste ju vara just den plats där olika teorier stöts och blöts, påpekar Göran Larsson. I vårt samhällsansvar ingår att inte falla in i någon enkel debatt om rätt eller fel, utan vårda och kultivera förmågan att ställa öppna frågor och föra en bred diskussion där man självklart skiljer på sak och person.

DE MENAR OCKSÅ att det är viktigt att skapa ett klimat där medarbetarna ser samverkan som något självklart, exempelvis att delta i samhällsdebatten.

– När jag började som doktorand på statsvetenskapliga institutionen fanns där en positiv förväntan att man skulle skriva debattartiklar eller prata i radio, berättar Marie Demker. Hade jag

Pam Fredman ny ordförande för IAU

► **Rektor Pam Fredman** har valts till ny ordförande för IAU, International Association of Universities. Hon är redan vice ordförande för organisationen, som har över 600 medlemmar i 130 länder samt säte vid Unesco i Paris.

– Att bli president för IAU betyder väldigt mycket för mig, förklarar rektor Pam Fredman. Dels får jag fortsätta arbeta med frågor som jag tycker är oerhört angelägna, dels får jag bidra på ett internationellt plan med universitetens och högskolornas roll i samhället samt med kunskapsutveckling och kunskapsöverföring. Jag hoppas kunna ta vara på min långa erfarenhet som rektor vid GU och som engagerad i flera andra organisationer.

Uppdraget är på fyra år och omfattningen på 40 procent.

– Det innebär bland annat en del resor. Jag kommer att företräda universitet och högskolor vid olika möten runt om i hela världen. Det är också en organisation som varit aktiv när det gäller hållbarhetsmålen, där inte minst GU satt stort avtryck. Pam Fredman efterträder professor Dzulkifli Abdul Razak från Malaysia.

Revidering av Vision 2020

► **Vision 2020** har nu uppdaterats. Den största förändringen är att samverkan inte längre utgör ett eget avsnitt utan istället har integrerats i forskning och utbildning för att spegla hur universitetet numera arbetar med samverkan.

– Vi har ingen samverkan som inte bygger på utbildning och forskning,

förklarar rektor Pam Fredman. Alla har ansvar att se till att samverkansfrågorna blir en levande del av universitetets verksamhet.

Vision 2020 är ett dokument som innehåller formulerade mål och strategier för Göteborgs universitets arbete och ska stimulera till utveckling och nya idéer. Förutom delarna forskning som påverkar och utbildning som förnyar innehåller Vision 2020 även delen arbetsmiljö som inspirerar.

Den uppdaterade visionen går att ladda ner på: <http://medarbetarportalen.gu.se/vision2020/>.

Riksbankens senaste utlysningar

► **NU ÄR DET DAGS** att söka stöd hos Riksbankens Jubileumsfond. Flexit-anställningar 2017 gäller sex anställningar som in-house forskare vid företag/organisationer. I år handlar det om Bräcke diakoni, Kulturförvaltningen i Göteborgs Stad, stadskontoret i Malmö stad, FoUI i Norrbottens Kommuner, Utbildningsförvaltningen i Piteå kommun och Spotify.

Mer information: <http://www.rj.se/Utlysningar/Aktuella-utlysningar/flexit-anstallningar-2017/>.

GU har gjort tillräckligt – det anser styrelsen

Har Göteborgs universitet gjort tillräckligt när det gäller olagliga anställningar? Den frågan ställer UKÄ i en remiss.

Enligt styrelsen är svaret ett entydigt ja, även om mer alltid kan göras.

UNIVERSITETSKANSLERÄMBETET (UKÄ) har krävt att universitetets styrelse ska redovisa vad GU har gjort med anledning av den anmälan om 95 olagliga anställningar som lämnades in av Jan Almäng och Christer Svennerlind, tidigare medarbetare vid GU.

Svaret bygger på de tre frågor som UKÄ ställer i remissen.

– Vi tar frågorna på största allvar, säger styrelsens ordförande **Cecilia Schelin Seidegård**. Man kan alltid göra mer, även om det har gjorts väldigt mycket och vi kommer att jobba vidare med frågorna.

Första frågan tar upp internrevisionsens bedömning att felaktigheterna inte är isolerade till Humanistiska fakulteten. Har det lett till några åtgärder på andra fakulteter?

Styrelsen delar internrevisionsens bedömning att det finns en bristande efterlevnad av regelverket på andra fakulteter. Här påpekas att åtgärder vidtagits för hela universitetet. Svaret redovisas

mer utförligt under tredje frågan.

Andra frågan handlar om ansvar och disciplinåtgärder, både när gäller den utpekade prefekten på institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori och andra anställda. UKÄ vill veta om det har vidtagits några åtgärder. Om inte, varför?

Styrelsen skriver att GU ännu inte har agerat när det gäller den före detta prefekten Christina Thomsen Törnqvist (CTT). Här informeras om att juridisk expertis inhämtats från Lindahls advokatbyrå, som konstaterar att det inte "föreligger någon rättslig grund för uppsägning av X" och att frågan om disciplinansvar "bör" lämnas över till GU:s personalansvarsnämnd. Dessutom slår advokatbyrån fast att "det inte föreligger skäligen misstanke om att X har gjort sig skyldig till tjänstefel".

Personalenheten vid GU framhåller att även om de två incidenterna – brott mot efterforskningsförbudet och olagliga anställningar – kan ses som separata händelser ska de utredas gemensamt. Men på grund av den

kommande rättegången mot CTT när det gäller efterforskningsförbudet och till dess en eventuell dom har vunnit laga kraft anser GU att man inte nu kan agera disciplinärt.

I linje med internrevisionsens slutsatser konstaterar styrelsen att: "flertalet medarbetare inte agerat oaksamt" då det bland annat funnits "omständigheter som har bidragit till att skapa ett förhållningssätt, närmast att likna vid en praxis". Styrelsen hänvisar till internrevisionsens slutsats: att det inte "frånträffar beslutsfattare från ansvar".

Tredje frågan: Vad mer har Göteborgs universitet gjort för att förhindra att liknande händelser inträffar igen i framtiden?

Här listas en rad olika insatser. Till att börja med hänvisar styrelsen till beslutet från i våras då GU:s anställningsordning reviderades när det gäller möjligheten att förordna anställningar kortare tid än sex månader. Vid ungefär samma tidpunkt gick ett PM ut till samtliga chefer och personalhandläggare om vad som gäller. Dessutom framhålls det att rektor tagit upp frågan vid olika chefsmöten, både bland prefekter och administrativa chefer. Rektors ledningsråd, där bland andra dekanerna sitter, har diskuterat problematiken. Vidare uppges att personalenheten har arrangerat en temadag om anställningar.

TILL SIST ARBETAR personalenheten, i samarbete med advokatbyrå, fram nya interna anvisningar när det gäller tillämpningar av särskilda regler, när man inte behöver informera om en ledig anställning. Cecilia Schelin Seidegård betonar att anställningsfrågor är och kommer att vara ett högt prioriterat område.

– Ledningen på alla nivåer har tagit detta på största allvar och nu är det upp till hela universitetet och alla medarbetare att ta till sig budskapet.

ALLAN ERIKSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

Axel Wenblad hoppas att fler intressenter engagerar sig i Kristinebergs forskningsstation.

Båda fältstationerna föreslås bli kvar

Fältstationerna Tjärnö och Kristineberg bör båda vara kvar. Det förklarade Axel Wenblad när han i början av december presenterade huvuddragen i den utredning han just håller på med.

– Men Kristineberg behöver samarbeta mer med fler aktörer, menade han.

I VÅRAS LADE utredaren Jens Oddershede fram en rapport där han föreslog nedläggning av en av universitetets båda fältstationer. Efter flera protester fick Axel Wenblad, tidigare generaldirektör för Fiskeriverket, i uppdrag att utreda fältstationerna vidare. Rapporten ska vara klar den 15 februari nästa år. Men redan den 6 december presenterade han vid ett öppet möte delar av utredningen.

– Fältstationerna är en resurs, inte bara för Naturvetenskapliga fakulteten, utan för hela universitetet, konstaterade han. Men av de båda stationerna är det nog Kristineberg som känt sig mest i riskzonen. Tjärnö är forskningsmässigt en mycket stark miljö och viktigt att vidareutveckla. Men även om Kristineberg inte har riktigt samma kreativa miljö har stationen ändå stora kvaliteter. Att lägga ner en 140-årig verksamhet bara för att spara pengar känns därför som slöseri. Istället har jag försökt vända och vrida

på frågan för att se om resurserna kan användas på andra sätt.

Framför allt har Axel Wenblad fört samtal med fyra möjliga samarbetspartner: Chalmers, IVL Svenska Miljöinstitutet, KTH samt SP (Sveriges Tekniska Forskningsinstitut, som nästa år går samman med RISE, Research Institutes of Sweden). Han har också diskuterat med Lysekils kommun som har ett starkt intresse av forsknings- och innovationsverksamheten i Kristineberg.

– MAN FÖRKNIPTAR OFTA Chalmers med hård teknik men faktum är att exempelvis livsmedelsforskningen där är i världsklass, något som är intressant även för GU. Och SP och IVL är båda verksamheter som ligger nära näringslivet, vilket är viktigt också för universitetet. Och KTH finns redan i Kristineberg. Mitt förslag innebär att finansieringen för verksamheten delas

mellan GU och dessa parter, dels för att minska den ekonomiska sårbarheten, dels för att stärka forskarmiljön med 10–15 medarbetare. Och i framtiden kanske ytterligare intressenter med hav som fokus kan engageras i fältstationen.

ÄGARE AV fastigheterna på Kristineberg är Akademiska Hus medan infrastrukturen ägs av Göteborgs universitet. Axel Wenblad har dock inga tankar på

att ändra på det.

– Men jag förespråkar heller inte ett forskarhotell. Tvärtom, om Kristineberg bjuder in fler partner måste dessa självklart få samma möjligheter till inflytande och resursutnyttjande som GU. Därför bör verksamheten ha en gemensam styrgrupp.

Idag ingår Tjärnö och Kristineberg i Sven Lovén centrum för marin infrastruktur. Eftersom fältstationerna, enligt Axel Wenblads utredning, kommer att utvecklas på ganska olika sätt är han tveksam till centrumets framtid.

– Det blir ju väldigt krångligt om Kristineberg har en styrelse med fem olika parter medan Tjärnö styrelse enbart består av GU-medarbetare.

Den 15 februari ska Axel Wenblads utredning vara klar och det är då som

han slutgiltigt har bestämt hur förslaget ska se ut.

– Min förhoppning är att då, tillsammans med Chalmers, KTH, SP och IVL, kunna presentera en gemensam avsiktsförklaring. Kanske kan vi vända det som uppfattats som problem till något positivt.

Under mötet nämnde Axel Wenblad också forskningsfartyget Skagerak som snart är klart för leverans.

– MAN KAN JU se fartyget som en flytande fältstation som dessutom är absolut toppmodern. Där måste mycket mer kraft läggas på att få fler externa aktörer att använda fartyget, det blir alldeles för dyrt att låta det ligga outnyttjat i hamn.

EVA LUNDRÉN

FAKTA

I slutet av 2015 fick Jens Oddershede, före detta rektor för Syddansk universitet i Odense, i uppdrag av rektor Pam Fredman att utreda Naturvetenskapliga fakulteten. Den 16 maj presenterade han sin rapport där han bland annat påpekade att universitetets båda fältstationer i Kristineberg och på Tjärnö har en ansträngd ekonomi. Därför föreslog han att en av stationerna läggs ner.

Tillräckligt hållbart?

"Ansvarsfulla och hållbara investeringar" – det ska styra GU:s placeringar i fortsättningen.

Det är ett stort steg framåt men inte tillräckligt, tycker studenterna från organisationen Fossil Free som vill se ett totalt stopp för investeringar i olja, gas och kol.

I OKTOBER ANTOG GU:s fondstyrelse de nya riktlinjerna om ansvarsfulla och hållbara investeringar och vid årsskiftet tar nya fondförvaltare över GU:s investeringar

på drygt 1 miljard i fonder, obligationer och räntepapper. Rektor Pam Fredman är ordförande i fondstyrelsen som hanterar frågan om vilka fonder som GU investerar i.

– Jag tycker att vi har tagit ett ännu större grepp om hållbarhet som går bortom investeringar i fossilfria industrier. Det finns idag ingen normgivande standard för vad som är fossilfritt. Vi har lagt ner mycket tid och tittat på forskningen på området för att göra ett bra val. Vi vill ha förvaltare som har ett bra hållbarhetsperspektiv och en utveckling som Göteborgs universitet står för.

MEN STUDENTERNA i *Fossil Free* Göteborgs universitet är inte nöjda:

– Det är en förbättring jämfört med tidigare men det är inte alls vad vi hade hoppats på, säger student

Andreas Jonsson. Vi framförde den här kritiken redan i våras och sedan dess har inte mycket hänt, tyvärr.

Sedan 2013 har den studentledda kampanjen *Fossil Free* Göteborgs universitet arbetat för att universitetet ska divestera, det vill säga motsatsen till investera, sina finansiella innehav i kol, olja och gas. Man har argumenterat och bland annat samlat in 1 200 namnunderskrifter. I mitten av 2015 skickade 107 av GU:s anställda ett öppet brev till bland andra rektor.

Sedan dess har det dragit ut på tiden, vilket Lars Nilsson, före detta ekonomidirektör som var ansvarig för upphandlingen, förklarar med att det först nu var dags att omförhandla avtalen.

– Vi har undersökt marknaden noga och tittat på vad andra univer-

»Vad menas med önskvärt och primärproducenter? Det är frågor vi ställer oss.«

ANDREAS JONSSON

sitet och Svenska kyrkan har gjort. Många har tjusiga formuleringar men lever kanske inte upp till det i praktiken. Vi har verkligen bemödat oss om att inte bara sätta ord på papper utan att göra en skillnad.

PETER TELLBERG, som tagit över som ekonomidirektör, menar att fondstyrelsen har ställt höga krav på att förvaltarna ska arbeta i enlighet med klimatinitiativet Montréal Carbon Pledge, som innebär att man undviker investeringar i bolag som har en negativ påverkan på klimatet.

– Debatten kring fossilfria investeringar har varit väldigt viktig, men man får komma ihåg att frågan är

komplex och att det först nu finns förvaltare som kan erbjuda sådana alternativ. Exempelvis undviker Storebrands fond inte bara investeringar i olja, gas och kol utan även oljeutvinning och satsar bland annat mycket på sol- och vindkraft.

– Det är så här långt man kan komma idag, säger Peter Tellberg. Vi har valt de investerare som tänker rätt i de här frågorna och som vill driva på utvecklingen. Det handlar om att utveckla fossilfria och hållbara investeringar i ett längre perspektiv.

BYTET AV FÖRVALTARE mot delvis nya och fler aktörer innebär en högre kostnad på cirka 500 000 kronor per år. Avkastningen på kapitalet har skruvats ner något, till 20 miljoner kronor per år med hänsyn till det nya ekonomiska läget. Några av de nya investerarna är Storebrands så kallade PLUS-fonder och SEB hållbarhetsfonder. När det gäller internationella räntepapper kommer det att ske i samarbete med *Centrum för finans* vid Handelshögskolan.

– Man får räkna med att det blir dyrare eftersom det blir fler förvaltare och en mer aktiv placering. Hittills har GU haft en mycket låg förvalt-

ningskostnad, påpekar Lars Nilsson.

Men organisationen Fossil Free tycker inte att GU har gjort tillräckligt. Andreas Jonsson är kritisk till den vaga formuleringen i placeringspolicy: "Det är önskvärt att investeringar inte sker i primärproducenter av fossil energi."

– Vad menas med önskvärt och primärproducenter? Det är frågor vi ställer oss. Vi, studenter och anställda, har i över tre års tid engagerat oss för att Göteborg universitet ska divestera sitt finansiella kapital ur kol-, olje- och gasbolag.

Andreas Jonsson menar att GU borde ha följt Stockholms universitets linje som utgår ifrån den så kallade ENF:s branschdefinition som innebär att investeringar väljs bort för att de kommer från fossila bränslen.

- DÄRFÖR VILL VI att GU ska göra vad över 600 andra institutioner i världen redan har gjort, att exkludera fossilindustrin ur sin ekonomiska portfölj genom att divestera, säger han.

Pam Fredman menar att GU har tagit stort intryck av debatten men valt att ta ett helhetsgrepp om hållbarhetsfrågor.

– För Göteborgs universitet och för fondstyrelsen är hållbarhet en avgörande del som vi ska upprätta i all vår verksamhet. Vi har valt placeringar som tänker långsiktigt, etiskt och ansvarsfullt för en successiv övergång till ett fossilfritt samhälle.

ALLAN ERIKSSON

NY PLACERINGSPOLICY

I den nya placeringspolicyen för stiftelser, som antogs i slutet av oktober, handlar kapitel 3 om ansvarsfulla och hållbara investeringar. Bland annat framgår det att "hög etik och gott omdöme ska vid varje tidpunkt präglade förvaltningen". Tillgångarna ska stå i samklang med universitetets uttalade ansvar att verka för ett hållbart samhälle.

Stiftelseförvaltningen ska inte placera i företag som bedriver verksamhet i strid mot globala normer som ska följa internationella konventioner och överenskommelser om mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, mutor och korruption. Det betyder bland annat inga placeringar i vapenindustrin.

Hot, kränkningar och våld

FOTO: CHRISTIAN THOMASSEN/SVENSKA GYMNASTIKFÖRBUNDET

Ledarkulturen inom elitgymnastiken har en mörk baksida. Nu sjösätts en rad internationella forskningssamarbeten för att få slut på övergreppen.

VÅREN 2012 AVSLÖJADES missförhållanden inom svensk elitgymnastik. Tidigare gymnaster trädde fram och berättade i media om en ledarkultur som byggde på kränkningar och våld. Värst drabbade var unga tjejer inom den artistiska gymnastiken. Flera tjejer vittnade om att de tvingats träna trots allvarliga skador och att de pressades att gå ner i vikt, exempelvis genom att sitta i en het bastu med kläderna på.

– Det fanns en föreställning om att den här kränkande tränarkulturen bara förekom i länder som Kina och Ryssland. Men nu visade det sig att den var ett problem i många länder, däribland Sverige, säger Natalie Barker-Ruchti, docent vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap på Göteborgs universitet. Flera internationella forskningsprojekt pågick redan kring artistisk gymnastik men Natalie Barker-Ruchti kände en frustration över att forskningen hade svårt att nå ner på gräsrotsnivå. Forskarna hade också svårt att få vetskap om vilka frågor som gymnaster och coacher själva tyckte var viktiga att forska kring.

– Jag ville initiera ett internationellt samarbete kring dessa frågor, koppla ihop forskare med utövare och lägga grunden för en mer hållbar elitgymnastik, berättar hon.

Natalie Barker-Ruchti

Det blev upprinnelsen till konferensen WAG2016, International Women's Artistic Gymnastics Conference, som gick av stapeln i Göteborg i månadsskiftet oktober/november. Till konferensen bjöd Natalie Barker-Ruchti in 10 forskare från olika länder samt representanter för olika gymnastikförbund runt om i världen. Under konferensen sjösattes en rad gemensamma projekt. Bland annat en websida som ska sprida information kring aktuell forskning inom gymnastikområdet, dessutom lanserades en ny internationell forskargrupp, ISCWAG, *International socio-cultural women's artistic gymnastics research group*.

– Den här gruppen ska bland annat definiera vad våld är. Problemet bland tränarna är att vissa av dem inte ser sitt agerande som övergrepp. De tycker att den här typen av ledarskap behövs för att gymnasterna ska prestera på elitnivå, säger Natalie Barker-Ruchti.

- VÅR UPPGIFT SOM forskare blir nu att lyfta fram de goda exemplen. Att visa att ett sundare ledarskap är lika effektivt, eller till och med bättre, fortsätter hon. Docent Natalie Barker-Ruchti är knuten till institutionen för kost- och idrottsvetenskap i Göteborg sedan 2011 och har sedan många år forskat kring ledarskap i olika elitsporter, främst inom artistisk

gymnastik och fotboll. Hon kommer närmast från universitetet i Basel men har också forskat vid University of Otago and Victoria University, Nya Zeeland, samt The University of Queensland, Australia. Natalie Barker-Ruchtis senaste forskningsprojekt handlar om hur utövare inom damernas artistiska gymnastik blivit allt äldre. Pensionsåldern inom denna sport har alltid varit extremt låg, många lämnar redan runt 16 års ålder då de kommit in i puberteten. Men idag finns utövare som är över 40.

– Det vi fann var bland annat kopplat till ledarskap. De här äldre gymnasterna fick stöd från coacherna och hjälp att hitta nya mål, ett nytt OS till exempel. Då gymnasterna blev äldre krävde de också en mer jämbördig relation till sina tränare. Just vikten av en jämlik relation mellan elitidrottaren och coachen tycker hon är relevant för framtiden. Inte minst inom de områden som den nystartade gruppen ISCWAG nu ska jobba vidare med.

Hur kommer det sig att du intresserade dig just för artistisk gymnastik som forskningsämne?

– Jag är själv gymnast i grunden, berättar Natalie Barker-Ruchti. Jag råkade inte själv ut för några allvarigare övergrepp men jag såg hur vissa tränare behandlade andra gymnaster.

Då karriären som elitgymnast var över flyttade Natalie Barker-Ruchti, då 22 år, från Schweiz till Nya Zeeland för att utbilda sig till tränare inom artistisk gymnastik.

– Men jag tyckte inte jag hade den tuffhet som verkade krävas, jag kunde inte skrika och bråka på det sätt som de andra coacherna gjorde. Därför valde jag att börja forska kring ledarskap och elitidrott istället.

Den här kränkande ledarstilen, är den unik för elitgymnastiken?

– Nej, tyvärr. Kanske är den extremare inom gymnastik och balett, men det går att hitta många likheter bland tränare i andra sporter. Fotboll till exempel, en sport som så många barn håller på med.

– Sport ska ju vara kul. Men när tränarna kör sådana här metoder försvinner glädjen och det måste vi se till att ändra på, säger Natalie Barker-Ruchti.

KARIN FREJRUD

FAKTA

Nya samarbeten efter WAG2016 Bakgrund: I månadsskiftet oktober/november 2016 hölls en konferens om framtidens elitgymnastik för damer, International Women's Artistic Gymnastics Conference (WAG2016) i Göteborg. Initiativtagare: Natalie Barker-Ruchti, docent vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap på Göteborgs universitet. Deltagare: Forskare inom exempelvis pedagogik, psykologi och sociologi. Företrädare för olika gymnastikförbund. Deltagarna kom från olika delar av världen, förutom de nordiska länderna var även bland andra Nya Zeeland, Japan och Brasilien representerade.

BIODIVERSITET

– ett ord på allas läppar?

Ja, det är målet för Göteborgs centrum för globala biodiversitetsstudier som inrättas den 1 januari nästa år.

– Det handlar om att samla alla institutioner i Göteborgsregionen som redan arbetar med biologisk mångfald. På så sätt kan vi förbättra forskningen samtidigt som vi engagerar allmänheten på ett alldeles nytt sätt, förklarar föreståndaren Alexandre Antonelli.

BIOLOGISK MÅNGFALD ÄR intressant på en mängd olika sätt, påpekar Alexandre Antonelli, professor i systematik och biodiversitet samt föreståndare för det nya centrumet.

– Dels finns en mängd spännande forskningsfrågor som behöver utredas, som olika arters utveckling, vad som styr att en art överlever klimatförändringar men inte en annan samt varför somliga geografiska platser har så rik mångfald medan andra är så artfattiga. Men mångfalden har också ekonomisk betydelse, exempelvis när det gäller att utvinna nya mediciner eller skapa material till kläder och byggnader. Dessutom är förstås biodiversiteten viktig i sig. När en art dör ut kan hela ekosystemet rubbas med oöverblickbara konsekvenser.

Att ett centrum för biodiversitet etableras just i Göteborgsområdet beror på att det redan finns ett stort antal verksamheter här som arbetar med frågorna på olika sätt, berättar Alexandre Antonelli.

- CENTRUMET INNEBÄR inledningsvis ett samarbete mellan 13 olika institutioner i västra Sverige. Förutom ett antal organ inom GU ingår också Göteborgs botaniska trädgård, Sjöfartsmuseet Akvariet, Göteborgs naturhistoriska museum, Nordens Ark, Universeum, Havets Hus samt institutionen för energi och miljö vid Chalmers. Att så många verksamheter behöver samarbeta är bara naturligt; biodiversitet är ett tvärvetenskapligt område som innehåller systematik, ekologi, bevarandebiologi, matematik, geografi, genetik och mycket mer. Min förhoppning är därför att kunna fokusera på de olika frågorna istället för på vilken myndighet eller organisation olika medarbetare tillhör.

Centrumet har dels målet att vidareutveckla forskningen inom biologisk mångfald

i Göteborgsområdet, dels att genom olika sorters utåtriktad verksamhet överbrygga gapet mellan forskare och allmänhet.

– Man kan säga att verksamheten ska bygga på fyra pelare: upptäcka, lära sig, utforska och skydda, förklarar Alexandre Antonelli. Exempelvis vill vi öka medvetenheten om alla de tiotusentals arter som finns på nära håll, inte bara i Universeums regnskog utan faktiskt också i den egna trädgården eller skogsdungen.

När det gäller utbildning vill centrumet vända sig till alla åldrar.

– Ett exempel på hur man kan arbeta är Naturvetenskapliga fakultetens Upptäckarklubb som är till för barn på mellanstadiet. Där har jag själv letat myror och beundrat blåskimrande skalbaggar tillsammans med femteklassare. Men annars spelar lärarna i skolan en enormt viktig roll när det gäller att fånga elevernas intresse. Förr fick alla barn samla växter och göra egna herbarier i skolan, idag sprider sig istället artblindheten.

MODERN TEKNIK KAN också bidra till ökat naturintresse. Ett exempel är företaget Bionote som Alexandre Antonelli startat tillsammans med kollegan Erik Thorelli. Tanken är att lansera en app där intresserade kan ladda upp naturbilder, exempelvis på fåglar eller blommor de sett under skogs promenaden, som de sedan kan dela med forskare och andra naturintresserade från hela världen. På så sätt kan man få professionell hjälp

med identifiering av arter och samtidigt bidra med värdefull kunskap om var olika djur eller växter finns. Det ska också gå att tävla om vem som är bäst på att känna igen en art, för precis som barn snabbt lär sig namnet på alla Pokémonfigurer genom ett mobilspel borde man kunna lära sig namnet på växter och djur på liknande sätt.

GÖTEBORGS UNIVERSITET är redan internationellt framgångsrikt när det gäller forskning om biodiversitet, påpekar Alexandre Antonelli.

– Vi publicerar rikligt och i högrankade tidskrifter och har fått anslag från till exempel Europeiska forskningsrådet ERC, Wallenbergstiftelserna och Vetenskapsrådet. Och vi har redan flera världsledande samlingar i vårt herbarium, bland annat en jättestor med växtarter från Ecuador. Även våra samarbetspartner har viktiga och världsunika samlingar, som Naturhistoriska museet och Botaniska trädgården. Men vi skulle behöva bygga ut och modernisera laboratorieverksamheten, exempelvis med robotar som kan sköta sekvenseringen av arter mycket snabbare än en människa.

En av centrumets viktigaste uppgifter blir att också skydda de arter som finns idag.

– För att göra det behöver vi samarbeta ännu mer, exempelvis med Världsnaturfonden, Naturskyddsföreningen och Centrum för biologisk mångfald i Uppsala.

MÄNNISKOR HAR OFTA en ganska skev bild av varför mångfald är viktigt, menar Alexandre Antonelli.

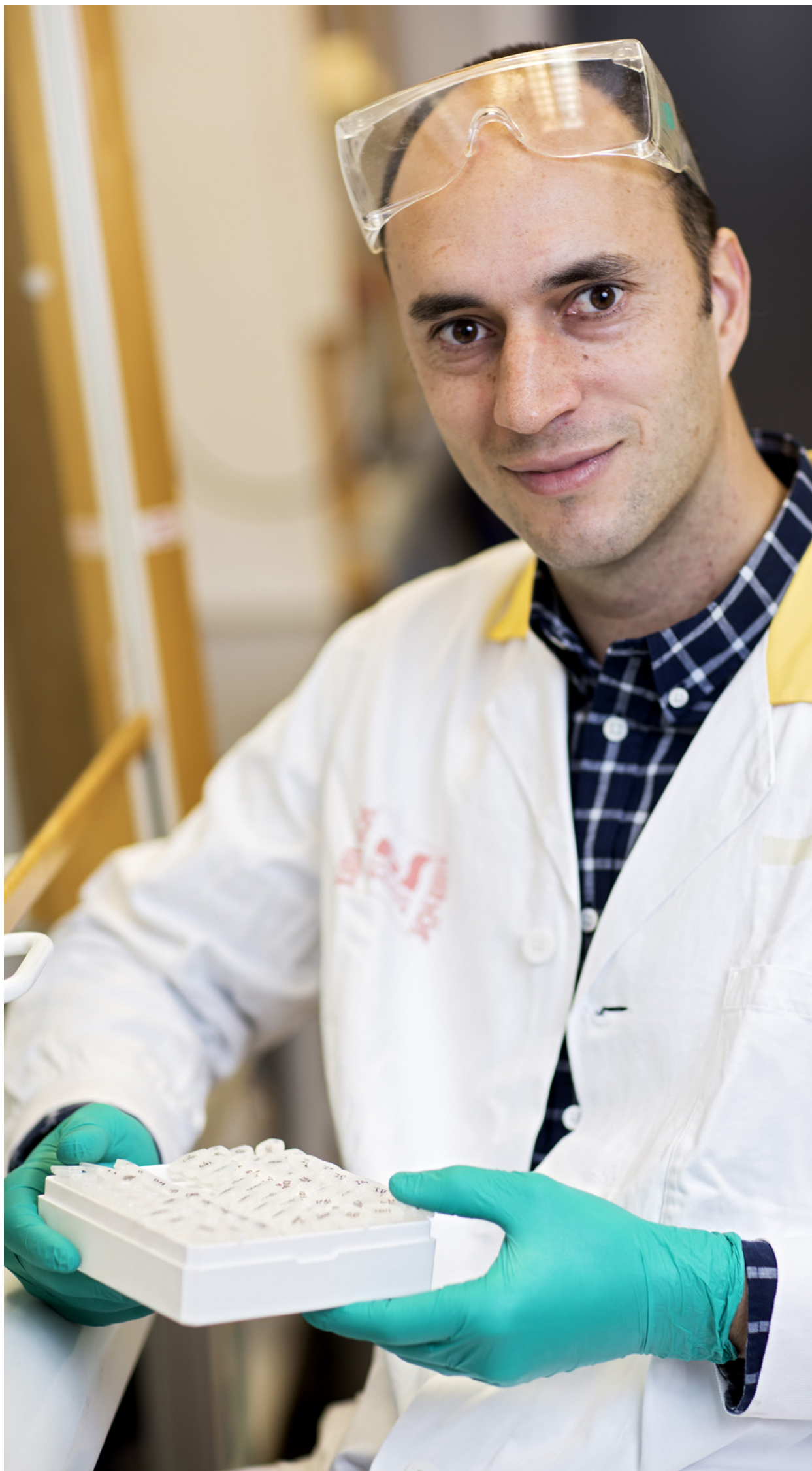
– Att engagera allmänheten för pandor, isbjörnar eller någon ovanlig blomma är inte så svårt eftersom vi har en tendens att känna med ögonen, det som är ståtligt eller vackert tycker vi är viktigt. Men vi måste få människor att inse att även arter som kanske inte är så gulliga kan ha stor betydelse. Einstein lär exempelvis ha sagt att om jordens alla bin försvinner har vi människor högst fem år kvar att leva. Att det ligger något i det börjar allt fler nu bli medvetna om.

För även om kunskapen om naturen generellt sett minskat, är Alexandre Antonelli övertygad om att intresset finns.

»Förr fick alla barn samla växter i skolan, idag sprider sig istället artblindheten.«

ALEXANDRE ANTONELLI

- Diskussioner om klimatförändringar kan göra folk ganska uppgivna. Biodiversitet är mer hoppigivande eftersom vi alla kan bidra på något sätt, förklarar Alexandre Antonelli.

- Diskussioner om klimatförändringar brukar göra folk ganska uppgivna eftersom det inte är så lätt att påverka utvecklingen själv. Men att tala om biologisk mångfald kan vara mer hoppigivande. Istället för domedagspredikningar vill vi därför få människor att inse att de faktiskt kan göra något, om så bara i den egna trädgården eller balkonglådan. Folk sätter ju ut fågelbord på vintern och odlar växter som bin och humlor tycker om. Intresset finns där alltså. Nu vill vi att biodiversitet ska få sin rätta plats i den allmänna debatten, bli det som alla pratar om och engagerar sig för, stora som små.

För att nå ut ska centrumet bland annat skicka ut nyhetsbrev, finnas på Facebook och Twitter samt ordna möjligheter för allmänheten, forskare och andra experter att träffas. Men först ska en koordinator anställas.

- Vi behöver också en bra lokal där företrädare för olika verksamheter kan mötas, förklarar Alexandre Antonelli. Kanske kan det gamla biblioteket i Botanhuset passa.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

FAKTA

Göteborgs centrum för globala biodiversitetsstudier (Gothenburg Global Biodiversity Centre) inrättas den 1 januari 2017 och kommer att ha institutionen för biologi och miljövetenskap som värdinstitution. Centrumet innebär ett samarbete mellan följande verksamheter vid Göteborgs universitet: institutionen för biologi och miljövetenskap, institutionen för geovetenskaper, institutionen för marina vetenskaper, Herbariet, Centrum för hav och samhälle samt Centrum för marin evolutionsbiologi. Dessutom ingår följande organisationer: Göteborgs botaniska trädgård, Sjöfartsmuseet Akvariet, Göteborgs naturhistoriska museum, institutionen för energi och miljö vid Chalmers, Havets Hus, Nordens Ark samt Universeum. Fler samarbeten kan bli aktuella under centrets verksamhetsperiod.

Intresserad av Bionote?
Gå in på: <http://bionote.xyz/>.

Humanisten som hittat hem

– Det digitala är en lins som får oss att upptäcka kulturhistorien på nytt, förklarar Cecilia Lindhé, föreståndare för Centrum för digitala humaniora.

Själv fick hon möjlighet att förena ny teknik med medeltida bilder när hon arbetade med bildskärmar, ljud och ljus vid en digital installation om jungfru Maria.

SEDAN SEX ÅR tillbaka bor Cecilia Lindhé på centrala Hisingen i ett hus från slutet av 1800-talet med överdådig utsikt över staden. Att hon förra året blev föreståndare för Centrum för digitala humaniora innebär inte bara nya möjligheter att forska med hjälp av digital teknik, något hon hållit på med i närmare tjugo år. Det betyder också att hon för första gången på många år bor i samma stad som där hon jobbar.

– **UNDER MIN DOKTORANDTID** pendlade jag mellan Karlskrona och Uppsala. När jag disputerade 2008 hade jag redan fått en tjänst som biträdande föreståndare för Humlab i Umeå. Jag bodde då i Skåne och fortsatte pendlandet ända till 2010 då jag flyttade till Göteborg och började resa härifrån istället. Att alltid vara på väg någon annanstans blev på så sätt en del av min livsstil. Men att jag nu både bor och arbetar i Göteborg, och till och med kan promenera till jobbet om det är vackert väder, är förstås värdefullt.

Cecilia Lindhés intresse för digital teknik började redan under hennes studier i litteraturvetenskap vid Blekinge tekniska högskola. Där skulle nämligen allt, även

humaniora, ha en koppling till teknik.

– Jag började forska om Kerstin Ekman och upptäckte till min förvåning att denna stora berättare också var intresserad av det digitala. Bland annat hade hon byggt upp en databas över sin jämtländska hembys historia, och under långtråkiga resor till Svenska Akademien hade hon ägnat sig åt studier i programmering. 1991 skapade hon till och med ett dataspel, *Rymdresa*, som Computer Sweden utsåg till ”årets julklapp”. Det handlar bland annat om att närläsa Stanislaw Lems roman *Segraren* och kunna svara på frågor, som vad en ”teodolit” är.

Spelet finns dock bara på diskett, vilket illustrerar ett problem med modern teknik; den blir väldigt snabbt gammal. Men dataspel ingår nu i ett annat projekt som Cecilia Lindhé är engagerad i, om hur digitaliseringen påverkat konst och litteratur i Sverige under 50 år.

OCH ATT KERSTIN EKMAN i sina romaner inspirerats av andra medier, inte minst film och dataspel, kunde Cecilia Lindhé visa i sin doktorsavhandling *Visuella vändningar. Bild och estetik i Kerstin Ekmans romankonst*.

– Kerstin Ekman kom till min disputation och satte sig på första raden, vilket förstås

var väldigt speciellt. Men hon var oerhört vänlig och skickade mig sedan till och med ett rörande tresidigt brev där hon relaterade min avhandling till olika händelser i sitt liv.

De digitala arbetsverktygen har följt Cecilia Lindhé genom åren, exempelvis i projektet *Imitatio Mariae. Jungfru Maria som förebild i det medeltida Sverige*.

– **DET VAR ETT** tvärvetenskapligt projekt vid Umeå universitet där jag arbetade tillsammans med en historiker, en nordist och en konstvetare. Under fyra år reste vi runt i Uppland, Östergötland och på Gotland och dokumenterade ett hundratal medeltida kyrkor. Jag tog närmare 8 000 bilder som sedan resulterade i en interaktiv installation på Humlab i Umeå. Fotona visades på stora skärmar och kunde påverkas av beröring, ljud och ljus. Tanken var att bryta upp fokuseringen på text och skapa en känsla av hur bilder, texter, ljus, beröring och rum hänger samman.

Medeltidens människor såg jungfru Maria som medlare mellan människa och gud, någon man kunde spegla sig i, även om man förstas aldrig kunde bli lika fullkomlig som hon. Under reformationen skulle dock allt katolskt bort. När man i början av

1900-talet gjorde en inventering av svenska kyrkor kunde man därför hitta Mariabilder lite varstans: i gamla lador, uppe i kyrktorn eller i något undanskymt skåp i en byskola.

Och fortfarande väcker Maria debatt: Är hon ett underdånigt patriarkalt påhitt eller en kvinnlig förebild i en annars mansdominerad religion?

– Själv fascineras jag av henne och har under många år samlat Mariabilder, små som stora.

DET DIGITALA INTRESSET har också lett till forskning om helt andra saker, på andra platser i världen. Bland annat har Cecilia Lindhé börjat intressera sig för svenskars öden och äventyr på Malta. Mest har hon ägnat sig åt familjen Gollcher, som kom till Göteborg från Danzig i mitten av 1700-talet och här arbetade som tunnbindare. Familjen flyttade sedan till Stockholm och engagerade sig där i skeppsbyggnad och rederiverksamhet. År 1848 seglade Johan Gustaf Gollcher till Malta på briggen Swalan, där sonen sedan blev svensk konsul.

– Ämbetet har sedan gått i arv, även till den nuvarande konsulen, Karl Gollcher. Att jag blev intresserad av den här familjen berodde på att han för ett antal år sedan kontaktade mig för att få hjälp med en fråga han fått från Medelhavsmuseet i Stockholm. De ville veta mer om en etikett i guld som följt med en egyptisk mumie som en herr Gollcher på Malta verkade ha beställt till den svenske kungen år 1870.

Tillsammans med en egyptolog på museet lyckades hon till slut lösa gåtan med mumien och hur den hamnat i Stockholm. Strax därpå fick Cecilia Lindhé veta att Karl Gollcher hade två oöppnade trälårar i garaget med material från 1822 och framåt.

– Jag reste naturligtvis ner och började undersöka lådorna. De innehöll diplomatisk korrespondens, dokument om svenska sjömän, dagböcker, små fuskklappar inför kungabesök och allt möjligt annat. Nu hoppas jag få möjlighet att digitalisera och tillgängliggöra det här materialet. Närmast försöker jag få tid att dels skriva en bok om familjen Gollcher, dels arbeta på ett projekt om skandinaviska besökare på Malta 1650–1950.

ETT ANNAT PROJEKT Cecilia Lindhé är engagerad i *Moravian Memoirs*, som handlar om herrnhutismen, en kristen rörelse som startade 1727 i den tyska staden Herrnhut.

– En central tanke inom rörelsen var att alla församlingsmedlemmar skulle skriva egna levnadsteckningar. 30 000 sådana texter finns bevarade i ett arkiv i Herrnhut och lika många finns i staden Betlehem i Pennsylvania, dit många ur församlingen flyttade. Tillsammans med Bucknell University i USA arbetar Centrum för digitala humaniora med att sätta samman information om dessa 60 000 öden samt med en karta över hur de rört sig i världen.

Så småningom hoppas vi också kunna digitalisera själva berättelserna.

Ytterligare ett projekt handlar om konstnären Ivar Arosenius. Projektet samlar digitalt material från olika arkiv och minnesinstitutioner i en sorts arkiv där det ska gå att kliva in i en digital rekonstruktion av konstnärens hem, som kommer att skapas med hjälp av hans målningar och material ur arkivet.

– Huset är tyvärr rivet och ska inom kort ersättas av en biltvätt, men projektet kommer att skapa en digital version, något som Jonathan Westin vid institutionen för kulturvård och Dick Claesson vid Litteraturbanken ägnar sig åt.

ÄVEN OM CECILIA LINDHÉ gärna berättar om digital humaniora kan benämningen skapa en onödig polarisering där traditionell humaniora ställs mot ”den nya digitala”.

– Många tror att det finns en motsättning mellan digitalt och analogt, som om den som intresserar sig för digitalisering skulle vilja göra sig av med alla fysiska böcker. Men så är det inte alls, tvärtom gör digitaliseringen att vi kan upptäcka boken på nytt, inte bara som en behållare för text, utan som ett sätt att forma tankar. Att värna tankens mångfald handlar inte om sentimentalitet utan om att det bara är så vi kan få syn på oväntade sidor av vårt kulturarv.

Digital humaniora vid GU har gamla anor. Språkbanken inrättades redan 1975 och Litteraturbanken har funnits sedan 2003.

– Men det finns mycket att göra inom området. Digital humaniora beskrivs ofta som en utveckling av nya digitala metoder. Men det har egentligen aldrig enbart handlat om databaser, tekniker och verktyg. Självt utforskar jag gärna andra områden, som visualisering, gränssnitt och kunskapsteoretiska perspektiv. Självtklart är det också viktigt med ett kritiskt förhållningssätt till teknologin och de sätt den skapar och ordnar information samt ger nya perspektiv på historien.

ARBETE, HEM och familj tar förstås större delen av Cecilia Lindhés tid. Men ett speciellt intresse, som inte har med jobbet att göra, försöker hon ändå hinna med.

– Jag har haft en passion för Tommy Körberg sedan tolvårsåldern och försöker gå på åtminstone ett par konserter om året. Folk brukar inte känna till att han gjort en mängd mycket personliga och reflekterande tolkningar av svensk poesi, bland andra Harry Martinson, Birger Sjöberg, J.O. Wallin, Siv Arb, B.E. Jonsson och Bruno K. Öijer. När han för tre år sedan satte upp föreställningen *Sjung tills du stupar* på Intiman i Stockholm ringde hans producent och frågade om jag kunde ställa samman programbladet i ord och bild. ”Inte ens Tommy Körberg själv vet lika mycket om honom som du”, förklarade producenten. Det var bara att ställa upp.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

CECILIA LINDHÉ

JOBBAR SOM: Föreståndare för Centrum för digital humaniora.

FAMILJ: Maken Jonas Ingvarsson, sonen Tage, snart sju år.

BOR: I villa från slutet av 1800-talet på centrala Hisingen.

PROJEKT: Avslutade: *Imitatio Mariae. Jungfru Maria som förebild i det medeltida Sverige*. Pågående: *Representationer och omkonfigureringar av det digitala i svensk konst och litteratur 1950–2010* (leds av Jesper Olsson, LiU), *Hur frammanas konstnären ur arkiven? Exemplet Arosenius* (leds av Mats Malm) samt *Moravian Memoirs: Tracing Movements and History of the Moravian Church (1750–2012)* (leds av Christer Ahlberger).

INTRESSEN: Trädgårdsarbete, Malta och Tommy Körberg, har en nästan komplett samling av Tommy Körbergs vinylskivor, bootlegs och memorabilia. Efterlyser här singeln *Igor the Dog* som släpptes i Japan 1968.

SENAST LÄSTA BOK: *Churchill and Malta: a Special Relationship* av Douglas Austin.

SENASTE FILM: Netflix-serien *The Crown*.

DET HÄR VISSTE DU INTE: Cecilia Lindhé började ta sånglektioner i tioårsåldern och hade som gymnasist planer på att bli operasångerska.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Carin Mannheimers pris för unga forskare delades ut för första gången den 24 november. På bilden syns Madeleine Mellqvist Fässberg, Anna Mannheimer och Angela Bångsbo.

Carin Mannheimers forskarpris

► **Madeleine Mellqvist Fässberg** och **Angela Bångsbo** heter mottagarna av Carin Mannheimers pris för unga forskare inom åldringsforskning, som delades ut för första gången den 24 november. I juryn sitter Ingmar Skoog och Boo Johansson vid Centrum för åldrande och hälsa vid Göteborgs universitet, samt Anna Mannheimer, som medverkade under prisceremonin.

– Bland mycket annat skrev mamma två pjäser om åldrande, *I sista minuten* och *Sista dansen*. Trots sitt osexiga ämne har pjä-

serna gjort succé, både i Sverige och runtom i Europa.

Madeleine Mellqvist Fässberg, Sahlgrenska akademien, prisas för studien *Äldre har de högsta suicid-talen i Sverige och suicidförsök är vanligare bland kvinnor än bland män*. Angela Bångsbo, Högskolan i Borås, får pris för *Återinläggningar av äldre på sjukhus på grund av brister i vårdkedjan medför både risker för patienten och stora kostnader för samhället*.

De båda forskarna tilldelas 50 000 kronor vardera.

Utbytesambassadörer

FOTO: JOHAN WINGBORG

Emma Josefsson, Axel Vallmark Lindholm, Olivia Govik, Anna Löfgren, Isaac Mintz, Astrid Hultin och Karolin Gunnarsson är utbytesambassadörer vid GU.

► **Göteborgs universitet** har valt ut sju studenter som ska berätta om sina erfarenheter av studier eller praktik utomlands. Bland annat ska de besöka klasser, arrangera träffar samt ordna informationsbord ute på de olika campusområdena.

– Studenterna får ju redan den

rent praktiska informationen av sin institution eller fakultet, exempelvis vilka regler som gäller eller vilka papper som ska fyllas i. Men det säger ju inte så mycket om hur det faktiskt är att vara utomlands en tid. Det ska istället vi ambassadörer bidra med, förklarar Isaac Mintz, en av de sju studenterna.

FOTO: JONAS STENSTRÖM

Fysik för ryttare

Hästen Angels Fly High tillsammans med Maria Sundin och Magnus Karlsteen.

Hösten 2017 planerar institutionen för fysik att starta en alldeles ny grundkurs.

Den kräver samma förkunskaper som andra inledande fysikkurser och behandlar samma moment som en vanlig mekanikkurs.

– Men kursen *Hästsport och fysik* kommer att hämta problem och exempel från dressyr och hoppning. På så sätt kanske vi kan locka nya grupper av studenter, förklarar Maria Sundin, docent i teoretisk fysik.

► **Att en astrofysiker** forskar och undervisar om hästar verkar kanske underligt.

– Men det är samma typ av beräkningar, oavsett om man tittar på stjärnor eller hovar i rörelse, förklarar Maria Sundin.

Sedan hon började forska om hästsport

2012 har hennes liv förändrats.

– Just nu har jag till och med en sabbats-termin som innebär att jag för första gången sedan 1994 helt kan ägna mig åt forskning. Hästsport är ett ämne med enorm potential, exempelvis när det gäller innovationer som kan leda till nya företag. Men det är förstas också bra för hästarnas välfärd att ny kunskap produceras och förmedlas vidare.

Kursen ska gå under kvällar på kvartsfart. Men det handlar inte om populärvetenskap, framhåller Maria Sundin.

– Nej, samma förkunskaper gäller som för övriga inledande kurser i fysik, vilket bland annat innebär att den som saknar tillräckliga kunskaper i exempelvis matematik måste

komplettera. Men vi hoppas ändå kunna locka nya grupper av studenter, som kanske inte riktigt upptäckt hur spännande naturvetenskap är. Självklart kan man läsa enbart denna kurs men det vore roligt om ungdomar med hästintresse fick upp ögonen även för andra naturvetenskapliga utbildningar.

Bara ett par timmar efter att Maria Sundin lade ut kursplanen på Facebook började medier höra av sig. En artikel i tidningen *Hippson* fick snabbt 700 delningar.

– Jag vet förstås inte om uppmärksamheten faktiskt kommer att leda till många sökande men det är i varje fall en bra början. Inom forskningen samarbetar jag med Chalmers sport och teknologi, SLU, Hästnäringens Riksanläggningar samt med veterinärer och olika aktörer inom ridsport. Jag hoppas att flera av dessa kan medverka i kursen. På sikt hoppas jag dessutom på tvärvetenskapliga samarbeten, gärna inom GU, eftersom hästintresset berör så många olika frågor, exempelvis hälsa, filosofi, pedagogik, ekonomi och genusfrågor. Hur ser hästnäringens och sportens framtid ut? Det vill jag gärna undersöka.

Livet vände när han ble

På Lovéncentret Kristineberg är forskningsbiträdet Fayez Alsaleh fullt upptagen med ett hummerkläckeri som väntas leda till både ekologiskt och ekonomiskt hållbara odlingsätt.

Projektet är spännande. Men lika intressant är Fayez Alsaleh själv. Han är nämligen den förste flyktingen från Syrien som fått en riktig anställning vid Göteborgs universitet.

DET ÄR EN KALL novemberdag när Fayez Alsaleh visar runt på forskningsstationen Kristineberg. Men solen skiner.

– Fast i Syrien är det solsken 300 dagar om året. Men mörkret här gör mig inte så mycket längre. För två månader sedan fick jag hit min fru, som är civilingenjör. Även min far och mina syskon med familjer finns sedan en tid i Uddevalla. Så egentligen är jag mycket glad. Nu hoppas jag bara kunna fortsätta jobba också.

Fayez Alsaleh kom till Sverige den 28 augusti 2014

och liksom alla flyktingar från Syrien har han en sorglig historia att berätta.

– Jag kommer från staden Deir ez-Zor och utbildade mig först till agronom. Men jag har också en master i marinbiologi. Min forskning handlade om karpodling i Euftrat, en flod där jag brukade bada och fiska som liten. Sedan var min plan att fortsätta med doktorandstudier men så kom kriget

och hela min tillvaro vändes upp och ner. Kvarteret där jag bodde bombades, mina vänner och släktingar dödades eller flydde. När jag till slut gav mig iväg hade jag ingenting kvar förutom kläderna på kroppen.

Fayez Alsaleh blev en av de miljoner flyktingar som sökte sig till Turkiet.

- DÄR STANNADE JAG i tjugo dagar men eftersom det varken fanns jobb eller andra möjligheter försökte jag ta mig vidare. Tillsammans med 24 andra flyktingar, varav två barn, gav jag mig iväg på en gummiflotte till Grekland. När vi var där ute på Medelhavet kom plötsligt den grekiska kustbevakningen emot oss. De tog vår utombordsmotor. Så vad skulle vi göra? Vi fick ringa till den turkiska polisen och be om hjälp. Och snart var vi tillbaka i Turkiet igen.

Där blev Fayez Alsaleh kvar i ytterligare tio dagar innan han fick hjälp att ta sig först till Italien och sedan till

lev hummerodlare

Köpenhamn innan han hamnade i Sverige.

– Efter att ha gått kurser i svenska för invandrare fick jag praktik på Lovécentret Kristineberg från november 2015 till 30 juni 2016. Sedan tog praktiken slut. Men jag ville väldigt gärna vara kvar.

En anställning är dock betydligt mer komplicerad att ordna än en praktikplats. Peter Tiselius, professor i djurplanktonekologi, som var handledare för Faye Alsaleh under praktiken, ägnade en stor del av sommaren åt att försöka få ihop pengar till en fortsatt anställning. Men han lyckades inte få napp.

– Efter sommaren kom dock lösningen, förklarar Peter Tiselius. Professor Kristina Sundell, som har två forskningsprojekt finansierade av Mistra, fick veta att forskningsstiftelsen skapat ett program för att stödja just flyktingar med akademisk bakgrund.

Så hon satte igång att söka pengar. Nu ska Faye Alsaleh arbeta här under ett år med 75 procents finansiering från Mistra och 25 procents stöd från arbetsförmedlingen.

Det projekt Faye Alsaleh arbetar inom kallas *Nomaculture* och har Kristina Sundell som koordinator. I hans forskargrupp, *Creeps, Crustacean and Ectotherm Ecophysiology Section*, är Susanne Eriksson, docent i marinbiologi, gruppleddare.

– Projektet handlar om att diversifiera det svenska vattenbruket, som idag innehåller ganska få arter, berättar hon. Bland annat satsar vi på odling av hummer, som är en robust marin art som dessutom betingar ett högt pris. Tanken är att odlingen ska bli hållbar både ekonomiskt och ekologiskt och för att göra det samarbetar vi även med andra hummerkläckerier i Europa.

Gruppen är mycket internationell,

Faye Alsaleh forskade om fiskodling i Eufrat innan han flydde till Sverige och hamnade på Kristinebergs forskningsstation.

Fayez Alsaleh tar hand om hummerkläckeriets humrar. Det handlar om att mata, städa och mäta samt föra protokoll.

både svenska och engelska talas hela tiden, förklarar Susanne Eriksson.

– Arbetsmässigt har det ingen betydelse varifrån man kommer, forskningen är ju internationell och Fayez Alsaleh bidrar med mycket värdefull kunskap. Men jag har också varit hemma hos honom och träffat hans familj, och att få en inblick i andra kulturer är alltid värdefullt. Så att vi nu har en syrier i gruppen är både berikande och roligt, säger hon.

BLAND ANNAT ARBETAR Fayez Alsaleh med att mäta temperatur, syre- och salthalt samt pH-värde i hummerkaren. Han matar också humrarna och ser till att vattnet hålls rent.

– Jag för även noggrant protokoll över vikt på inälvor och storlek på klor. Siffrorna för jag sedan in i datorn. Forskningen handlar bland annat om att ta fram så bra näring som möjligt, så att humrarna växer ordentligt.

Förhoppningen är att den ettåriga anställningen ska kunna förlängas ytterligare ett år.

– En annan möjlighet är att SLU, som har ett havsfiskelaboratorium på andra sidan fjorden, ska kunna ge fortsatt anställning, förklarar Peter Tiselius. Fayez Alsaleh kan också bli doktorand här men han måste då söka i konkurrens, precis som alla andra.

Just doktorandstudier är drömmen för Fayez Alsaleh.

– Men det viktigaste är ändå att få jobba, jag vill inte gå runt och göra ingenting.

Kriget i Syrien är ingenting han egentligen vill prata om.

- JAG TRIVS VÄLDIGT bra i Sverige, särskilt nu när också min fru har kommit hit. Jag uppskattar all modern teknik som finns här och, förstås, att det är ett demokratiskt land. Självklart hoppas jag att det snart blir fred i Syrien, även om det ser mörkt ut just nu. Det som händer är en revolution mot en diktatur som styrts i 46 år, inte ett inbördeskrig som många tror. Som akademiker har jag ett särskilt ansvar att hjälpa mitt land så på något sätt kommer jag att göra det, någon gång i framtiden.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

FAKTA

Forskningsstiftelsen Mistra har ett särskilt program som stöder flyktingar med akademikerbakgrund, där Thomas Nilsson är programansvarig. Just i fallet Fayez Alsaleh har även Paree Karem och Amir Dahan Agerlund vid arbetsförmedlingen i Uddevalla spelat en viktig roll. Också Marielle Peterson och Kent Christensson har varit viktiga, liksom forskningsingenjör Pia Engström. Lena Sjöblom, personalhandläggare vid institutionen för biologi och miljövetenskap, har hanterat pappersarbetet, bland annat när det gäller det nya avtalet VASA (Särskilt villkorsavtal för vissa statliga anställningar). Också Karolina Catoni och Elin Fagerberg vid International Centre vid Göteborgs universitet har hjälpt till. Dessutom har forskarna Susanne Eriksson, Peter Tiselius och Kristina Sundell engagerat sig på olika sätt.

Mode som kvinnokamp

I början av 1900-talet gjorde konstnären Siri Derkert fantasifulla modeteckningar med figurer som verkade ha stigit ut ur någon av hennes målningar.

– När jag skrev min masteruppsats om dessa bilder blev jag nyfiken på Birgittaskolan, den ateljé hon arbetat för. Och plötsligt hade jag kommit in på ett annat lika spännande område: kvinnofrågan.

Det berättar den nyblivna doktorn Maria Carlgren.

KANSKE VAR DET farmors charlestonklänning och vackra sidenplagg från 1920-talet som gjorde Maria Carlgren intresserad av dräkthistoria. Men eftersom hon också fascineras av modernismen kom hennes masteruppsats i konst- och bildvetenskap att handla om Siri Derkert och klädskapare under första världskriget.

– Siri Derkert satt hemma i Sverige och tecknade kläder som var rena konstverk, men också så annorlunda att många aldrig syddes upp. Hennes partner, Valle Rosenberg, var samtidigt i Paris och Italien och tecknade brukskläder, som städrockar och vardagskappor. Och det kanske inte är så konstigt att han, som befann sig mitt i krigförande länder, var mer intresserad av det praktiskt användbara än av det konstnärligt spännande.

DEN MODEATELJÉ som Siri Derkert arbetade för kallades Birgittaskolan och var också sömnadsskola för unga damer. Skolan startades 1910 av textilkonstnärerna Elisabeth Glantzberg och Emy Fick, men de gick skilda vägar redan fyra år senare och startade varsin syateljé.

– Jag blev förstås nyfiken på vad som hänt, förklarar Maria Carlgren. Elisabeth Glantzberg fortsatte sin verksamhet under namnet Birgittaskolan och drev under en tid även Göteborgs Birgittaskola. Emy Fick kallade sin ateljé för Sankta Birgittaskolan. Eftersom namnen var så lika blandades de ofta ihop vilket även det ledde till en konflikt. Den avgjordes först 1932 då Högsta domstolen bestämde att Elisabeth Glantzberg måste byta namn till Elisabeth Glantzberg-Skolan AB.

Den ursprungliga konflikten verkar ha handlat om en av det tidiga 1900-talets verkligt stora stridsfrågor, nämligen kvinnans roll i samhället.

– För Emy Fick, vars elever ofta var adliga, till och med kungliga, var det obegripligt hur kvinnor kunde vilja ”dansa jazz, sköta en bil, sporta och flirta”, berättar Maria Carlgren. För henne var kvinnans plats självklart i hemmet, som maka och mor. Emy Fick var på så sätt en ganska paradoxal person: hon var ju själv yrkeskvinna

och medskapare av just det mode som på endast tjugo år gått från hård korsett, höga halsar och fotsida kjolar, till ärmlöst, knäckkort och rakt hängande. Det var de bekväma kläderna, som det gick att röra sig i, som möjliggjorde just jazzdans och sport, men det förstod möjligen inte Emy Fick själv.

Elisabeth Glantzbergs kunder var istället så kallade S.B.K. – självständiga, bildade kvinnor, som exempelvis Sveriges första kvinnliga advokat, Eva Andén.

– De som kommer ihåg 1960-talets fotriktiga kvinnorörelse blir kanske förvånade över att så många rösträttskämpar var så noga med sin klädsel. Men man får komma ihåg att dessa kvinnor hånades, karikerades och uppfattades som onaturliga. Det var därför viktigt att visa att de kunde vara intresserade av sitt utseende samtidigt som de stred för sina politiska rättigheter.

DET FORNA OFFENTLIGA rummet beskrivs ofta som manligt medan kvinnornas sfär uppfattas som att den befanns i det privata. Maria Carlgren hör till dem som vill nyansera den uppfattningen.

– Varför ses en strikt manlig herrklubb som mer offentlig än en kvinnlig sömnadssateljé? Istället skulle jag, i Bourdieus anda, vilja kalla sömnadsskolorna ”skuggoffentliga”. Här möttes nämligen borgardöttrarna, för vilka en kortare kurs i hushållssömnad ingick i uppfostran till kvinna, och de moderna yrkeskvinnorna som, antingen av fri vilja eller av nödtvång, gick en utbildning på sex månader för att sedan kunna försörja sig själva. Det ledde säkert till intressanta samtal.

Kläder och mode är ett ämne som traditionellt diskuteras inom historia eller etnologi. Inom bild- och konstvetenskap är det ovanligare, förklarar Maria Carlgren.

– Trots att det finns mycket konstvetenskaplig forskning om kläder har det bara skrivits två tidigare konstvetenskapliga avhandlingar om ämnet i Sverige. Men fältet är under utveckling. För inte minst under modernismen uppfattades kläder som konst åt folket och sågs kanske till och som den ultimata konstformen, eftersom modet förenar rörelse med tid och rum. Därför är min förhoppning nu att kunna fortsätta forska om kläder, denna gång om rösträttsgarderoben.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Maria Carlgren disputerade vid institutionen för kulturvetenskaper den 11 november på avhandlingen *Birgittaskolorna. Modeateljéer och sömnadsskolor mellan tradition och förnyelse*. Förlag: Makadam.

»Varför ses en strikt manlig herrklubb som mer offentlig än en kvinnlig sömnadssateljé.«

MARIA CARLGREN

”

FOTO: JOHAN WINGBORG

Maria Carlgren har forskat om mode och kvinnorörelse i början av 1900-talet.

OPEN ACCESS

Vem står för notan?

Grundtanken med Open Access är att göra forskning lättillgänglig och att därigenom främja samhällsutvecklingen. Men publiceringskostnaderna hamnar ofta på forskarna själva.

MED OPEN ACCESS blir undervisningsmaterial och forskning allmänt tillgängliga utan kostnad för läsaren. Meningen är att Open Access ska göra forskningen mer användbar och skapa många fler kontakter för de aktiva forskarna.

Tankegångarna bakom Open Access stammar från mitten av 1900-talet, men fick fart på 1990-talet när tillgången till internet ökade.

I maj 2016 kungjorde EU målet att alla vetenskapliga artiklar som publiceras inom Europa bör vara fritt tillgängliga 2020, det vill säga publicerade enligt Open Access.

Idag kräver de flesta svenska finansierare att forskningsresultaten kommer ut i samhället genom Open Access, bland andra Vetenskapsrådet, Forte, Formas och Riksbankens Jubileumsfond.

Håkan Carlsson är kanslichef för Bibliotekskansliet. I mitten av 2000-talet arbetade han på Lunds universitet med att ta fram de första databaserna som skulle göra universitetets publikationer tillgängliga på webben.

- TIDIGARE HADE bibliotekets fokus legat på att få in information till universitetets forskare och studenter, men omkring år 2000 blev vi ombedda att även stödja arbetet med att exportera material ut i världen. Databaserna togs emot på ett bra sätt och idag finns motsvarande funktion i GUP och GUPEA, förklarar han.

Vid traditionell publicering i en tidskrift betalar läsaren för tillgång till ett forskningsmaterial. Artiklar i vetenskapliga tidskrifter betalas av lärosätenas bibliotek genom en prenumerationsavgift. Genom Open Access

täcks utgifterna istället delvis genom en article processing charge (APC) som betalas antingen av författaren själv, ofta med öronmärkta delar av forskningsbidraget, eller av författarens institution.

Ett tredje alternativ är att baka in APC:n i den prenumerationsavgift som biblioteken redan betalar till de stora tidskrifterna. Ett sådant exempel är avtalet Springer Compact, som förhandlats fram av KB och som började gälla i somras. I avtalet ingår 32 organisationer, däribland flera svenska lärosäten.

Med Springer Compact kan forskare vid de deltagande lärosätena publicera sig i Open Access i drygt 1 650 av Springerkoncernens tidskrifter utan att behöva betala APC. Organisationerna får var sin "pott" med gratis publikationer, som fördelas internt mellan de olika fakulteterna.

Förutom Springer Compact finns en rad publiceringsrätter för forskare vid svenska lärosäten, som ger rabatter på 10–50 procent.

DE TIDIGASTE Open Access-tidskrifterna använde sig av existerande infrastrukturer, som mejl- eller nyhetsgrupper, och byggde på ideellt arbete. Under de senaste två decennierna har emellertid en rad kommersiella aktörer kommit ut på marknaden, vilket ställer nya krav på forskarnas planering av sina publikationer, och på längre sikt även forskningen som sådan.

”**»Man kan också välja att publicera sig i Open Access-tidskrifter som inte tar betalt, när den möjligheten finns.«**

KARIN HENNING

Pieta Eklund, doktorand i biblioteks- och informationsvetenskap i Borås, analyserar frågor om bibliotekets forskningsnära tjänster och bibliotekariernas roll under denna process.

Som bibliotekarie är hon positiv till Open Access men kritisk till avtal av typen Springer Compact.

– Det är ju bäst om forskaren själv får avgöra vilken tidskrift som ger bäst spridning och bäst når sin avsedda publik. Springer Compact är inte det bästa som finns, men det är samtidigt det vi har, säger hon.

ATT VISSA TIDSKRIFTER arbetar med väldigt hög APC har också öppnat upp marknaden för mer tveksamma förlag; elektroniska tidskrifter som mot förhållandevis ringa summor snabbt får ut artiklar på marknaden, men som inte tillämpar samma kvalitetsgranskning som de högre rankade tidskrifterna. Dessa tidskrifter ger därför inte bibliometriska poäng enligt den norska modellen.

Pieta Eklund förklarar att en elektronisk tidskrift är billig att sätta upp. Marknadsföringen av sådana tidskrifter kan ibland vara aggressiv och stressade forskare, som redan befinner sig i en publiceringshets, kan välja en tidskrift enbart för att snabbt få ut en publikation.

Om EU:s mål att alla europeiska vetenskapliga artiklar är publicerade i Open Access år 2020 ska bli verklighet, behöver situationen med dubbla betalningar – prenumerationsavgifter och APC – ses över i grunden.

Idag saknas ett enhetligt, svenskt system för finansiering och fakturering av förfat-

Håkan Carlsson är kanslichef för Bibliotekskansliet.

Pieta Eklund, forskar om forskningsbibliotek vid Högskolan i Borås. Karin Henning är en av medarbetarna i supportgruppen Team publicering och bibliometri.

Läs mer om publiceringsrabatter vid GU
<http://www.ub.gu.se/publicera/openaccess/publiceringsavgifter-och-rabatter.xml>.

Open APC Sweden
<http://kb.se/openaccess>.

taravgifter, vilket försämrar bilden av sammanlagda kostnader. Göteborgs universitetsbibliotek är på väg att dra igång ett projekt inom ramen för ett nationellt initiativ, Open APC Sweden, som leds av KB och som knyter samman flera av de stora lärosätena. Syftet är att ta reda på hur mycket man i Sverige betalar i APC och hur dessa kostnader kan kontrolleras. En första pilotstudie inom projektet har genomförts, med målet att skapa en nationell öppen databas över publiceringskostnader för öppet tillgängliga artiklar. Projektet går nu vidare i nästa steg, med förankring vid flera stora svenska lärosäten, däribland Göteborgs universitetsbibliotek.

EN ANNAN FRAMVÄXANDE trend är så kallade megatidskrifter, som *Public Library of Science*, *PLOS* (<https://www.plos.org/>) och *Open Library of Humanities, OLH* (<https://www.openlibhums.org/>). Detta är stora, digitala och tvärvetenskapliga tidskrifter, med sedvanlig granskning, och där forskare snabbt kan få ut sina artiklar helt och hållet i Open Access. APC tillkommer men megatidskrifterna arbetar inte alls med samma vinstmarginal och vinstintresse som de ordinarie förlagen.

– Det här är portaler som initieras och drivs av forskare själva, förklarar Karin Henning, på supportgruppen Team publicering och bibliometri.

Forskare är alltså på väg att ta tillbaka kontrollen över hur texter publiceras. Just detta senare är någonting som Pieta Eklund själv förespråkar:

– Forskare skulle kunna spela en roll på olika sätt. När man skriver avtal med förlag bör man vara noga med att inte skriva bort sin egen rättighet att använda texten. Man kan också välja att publicera sig i Open Access-tidskrifter som inte tar betalt, när den möjligheten finns.

KARIN WESTIN TIKKANEN

OPEN ACCESS

Open Access finns i två varianter: Grön Open Access, eller parallellpublicering, bygger på traditionell publicering i en tidskrift som även kan lagras i ett öppet arkiv, exempelvis GUP. Ofta blir publicering i det öppna arkivet möjligt först efter ett visst antal månader. Guld Open Access innebär att en forskare köper loss sin artikel från tidskriften och får då rätt att distribuera den helt fritt.

Grön Open Access finansieras genom de prenumerationsavgifter som biblioteken betalar – en lösning som blir problematisk utifrån embargo-tiderna, alltså tiden innan artikeln får delas i ett öppet arkiv. Vetenskapsrådet och Formas kräver exempelvis att artiklar inom naturvetenskap, teknik och medicin görs tillgängliga inom sex månader; för humaniora och samhällsvetenskap gäller tolv månader. Forte och Riksbankens Jubileumsfond kräver sex månader oavsett disciplin.

På UB:s Digitala tjänster finns supportgruppen Team publicering och bibliometri, som arbetar med frågor som rör Open Access.

Småläanning som inte ger upp

Han har avslöjat hemligheten bakom blåmusslans "lim" och uppfunnit giftfri bottenfärg till båtar.

Hans Elwing, professor emeritus vid institutionen för kemi och molekylärbiologi, har vikt sitt liv åt uppfinningar.

Nu toppar han pensionen med en gästprofessur i Brasilien.

DET ÄR DEN tekniska aha-upplevelsen han är ute efter. Det där ögonblicket då bitarna faller på plats och bildar ett helt nytt mönster. Ett mönster som förändrar vårt sätt att tänka och se på världen.

– Det är det som är så häftigt med forskning om uppfinningar. Vi uppfinnare strävar efter uppfinningar som är robusta. Det ger en sådan kick när du finner den där robustheten, då du vet att något du uppfunnit gör en skillnad för framtiden, säger Hans Elwing, professor emeritus vid institutionen för kemi och molekylärbiologi vid Göteborgs universitet.

Han blev professor vid institutionen 1995. Då kom han från Tekniska högskolan vid Linköpings universitet där han arbetat med utveckling av ytkänsliga metoder för framtagning av nya biomaterial.

MED ANKOMSTEN TILL Göteborg fick hans forskning också en marin prägel. Hans Elwing och hans medarbetare har bland annat avslöjat hur proteinet i blåmusslans "lim" fungerar. Exakt hur detta sker var tidigare en av hemligheterna bakom varför limmet är så extremt starkt och gör att blåmusslan fäster så hårt vid olika underlag och till andra blåmusslor.

– Hela det system av optiska och akustiska ytkänsliga metoder vi "uppfann" under vägen blev mycket uppmärksammade och har nu kopierats av flera stora internationella forskningsgrupper.

Vi träffas i fikarummet på institutionen, ett stenkast från Sahlgrenska sjukhuset. Hans Elwing berättar passionerat om sina olika projekt samtidigt som han nickar vänligt åt alla som kommer in i rummet. Det märks att han känner sig hemma här, trivs

på jobbet och brinner för sitt arbete.

– En uppfinning är som en rolig historia, säger han.

Det är det där med aha-upplevelsen. En rolig historia bygger upp en spänning, poängen vänder på allt och får oss att se saken på ett nytt sätt. Precis så fungerar även bra forskning, menar han.

– Det är därför jag gillar roliga historier också. Jag har ett antal på lager. Jag är gammal nu och har inte samma möjlighet att förnya mig, men om jag går runt till olika fikarum kan jag köra samma historier om igen, säger Hans Elwing och skrattar.

ROM BYGGDES INTE på en dag. Det gör inte förverkligandet av uppfinningar heller. Att få fram en låg-giftig bottenfärg till båtar, en annan av Hans Elwings stora innovationer, har exempelvis tagit 17 år och kostat i runda tal 120 miljoner kronor.

– Man måste vara uthållig och ha uthålliga finansörer. Jag löser det genom att ha många järn i elden samtidigt, på så sätt är det alltid något av projekten som går framåt. Det har varit en lång väg, kantad av patentansökningar, uppstart av företag, och lite djäklar anamma.

– Men jag var ju privilegierad som heltidsanställd professor. Det rytmiska dun-

kandet av lönekuvertet varje månad gjorde att jag kände en pliktänsla gentemot skattebetalarna som försörjer mig. Jag får inte ge upp, jag måste leverera.

Idén till den giftfria bottenfärgen fick Hans Elwing redan i slutet på 1990-talet.

HAVSTULPANER ÄR ETT stort problem för såväl småbåtsägare som stora fartyg. Då dessa små kräftdjur gräver sig in i färgskiktet på båtbottnen förstör de inte bara skrovet utan gör också så att det går åt mer bränsle för att driva fram fartygen eftersom påväxten ökar friktionen och bromsar farten.

Hittills har lösningen varit giftig bottenfärg som gör att havstulpanerna inte fäster, men konsekvensen blir att miljöfarlig koppar utsöndras i haven och inte bryts ner. 1999 kom dock Hans Elwing och hans forskargrupp, med doktoranden Mia Dahlström i spetsen, lösningen på spåret. De upptäckte att ämnet medetomidine "skrämmar" iväg havstulpan-larverna och gör att de inte fäster. Tillsatsen är minst lika effektiv som kopparfärg och dessutom nedbrytbar och låg-giftig.

– Det har tagit fram till nu, men äntligen finns produkten ute på marknaden. Först i år kan I-Tech, företaget som vi grundade, visa svarta siffror och har börjat sälja, konstaterar Hans Elwing.

Idén till giftfria båtbottnfärger fick Hans Elwing redan på 1990-talet.

HANS ELWING

ÅLDER: 70 år.

YRKE: Professor emeritus i bioteknik vid Göteborgs universitet. Gästprofessor i marin bioteknik vid Instituto de Estudos do Mar Almirante Paulo Moreira (IEAPM) som ligger i staden Arraial do Cabo, Brasilien. Medlem i Advisory board vid ett par större biomaterialprojekt i Uppsala.

KARRIÄR I KORTHET: Disputerade 1980 i medicinsk mikrobiologi vid Göteborgs universitet, full professor 1993 på Tekniska högskolan vid Linköpings universitet. Fick en professur i bioteknik vid CMB, Göteborgs universitet, 1995. Har varit handledare för cirka 20 doktorander och publicerat omkring 200 artiklar. H-faktor: 37.

FORSKNINGSOMRÅDEN: Bland annat utveckling av ytkänsliga metoder som kan användas vid framtagning av nya biomaterial och nya kliniska analyser, exempelvis projektet med giftfri båtbottnfärg.

FAMILJ: Fru, ett barn och ett barnbarn.

BOR: Askim.

INTRESSEN: Går gärna långa promenader med min fru i Sisjön. Musik! Spelar gitarr och elbas.

»Det är därför jag gillar roliga historier också. Jag har ett antal på lager.«

HANS ELWING

”

Du verkar aldrig ge upp, vad har du för drivkrafter?

– Jag är smålänning. I Småland är det högsta tillståndet en ny uppfinning, till exempel en kaffekokare som visslar när kaffet är klart.

– Går det att uppfinna en visslande kaffekokare måste det gå att hitta ett pulver som stoppar havstulpanerna, tänkte jag. Det tog nästan två decennier men nu är vi där. Hans Elwing har egentligen alltid varit uppfinnare. Nyfikenheten och upptäckarlusten verkar ha kommit med det småländska blodet och kreativiteten flödade redan hemma i pojkrummet i Sävsjö på 50- och 60-talet. Den första stora uppfinningen var en hemmabyggd gitarrförstärkare.

– Jag var rätt känd i min hemstad för att bygga grejor och hålla på. Och all musik som kom på 1960-talet – ljudet! Det blev högt och gick ända in i benmärgen, det var livet.

– För mig var det en intensiv period, allt var så spännande, jag byggde saker och tänkte bli musiker.

Drömmen att stå på scen och spela musik blev också verklighet. Den unge Hans Elwing försörjde sig som musiker en period och turnerade med bandet Sunes orkester.

– Vi spred kultur och glädje på det småländska höglandet, minns han och ler.

Men livet gick vidare. Efter en tid lade

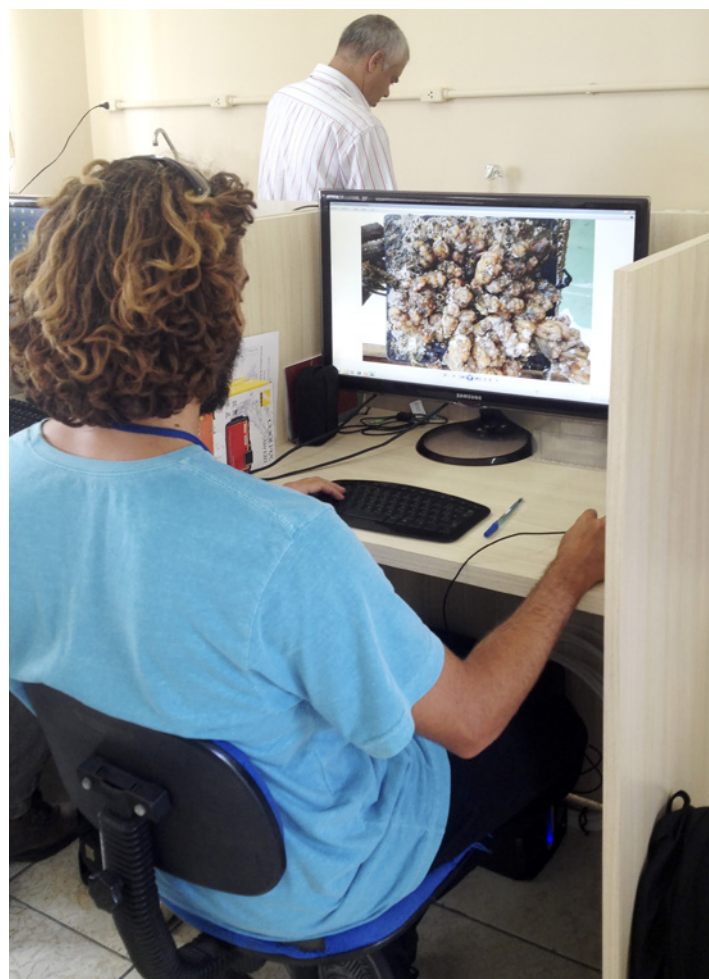

FOTO: PRIVAT

Hans Elwing samarbetar med forskare i Brasilien.

Hans Elwing elbasen på hyllan för att åka till Göteborg och mönstra på ett lastfartyg med destination Nordamerika. Två år till sjöss som jungman och lättmatros blev det innan han tackade för sig och mönstrade av. Livet på sjön var spännande och kul men Hans Elwing såg också dess baksidor. Många av de äldre sjömännen kämpade med alkoholmissbruk och all tid till sjöss gjorde det svårt att bilda familj. En dåvarande flickvän sporrade honom att börja plugga och läsa in gymnasiekompetens.

– Hon hade tagit studenten och då tänkte jag att kan hon, kan väl jag, och så blev jag vuxenstudent. Det var roligt att läsa, jag hade ett sug efter kunskap och läste så småningom vidare och doktorerade i medicinsk mikrobiologi.

Än idag, vid 70 års ålder, är Hans Elwing lika förtjust i sitt arbete. Visst har han dragit ner på takten men en framtid utan någon sorts jobb har han svårt att tänka sig.

DÄRFÖR VAR DET inte något svårt beslut när erbjudandet om en gästprofessur i marin bioteknik i Brasilien dök upp.

Professuren löper över tre år och tjänsten är knuten till Instituto de Estudos do Mar Almirante Paulo Moreira (IEAPM) som är ett av Sydamerikas största marinbiologiska laboratorier. Det ligger i staden Arraial do Cabo norr om Rio.

Tanken är att Hans Elwing ska vara där under några månader per år. Syftet med professuren är att överföra forsknings- och utvecklingsteknologi från Göteborgs universitet till Brasilien.

– Brasilianerna är särskilt imponerade av det sätt vi integrerar ingenjörsvetenskapen med mer komplex biologi, säger Hans Elwing.

Detta öppnar också dörren för yngre svenska forskare inom dessa områden att söka sig dit.

– Det är otroligt häftigt att vara där. Jag känner att jag har mycket att bidra med och får också själv en massa inspiration av dem som jobbar där.

– Dessutom är det roligt rent privat. Min fru brukar åka med och vi går ut på kvällarna, äter gott på Copacabana och tittar på folklivet. Klimatet är så skönt och naturen spektakulär.

NEJ, NÅGOT STILLA pensionärliv verkar knappast bli aktuellt för Hans Elwing. Förutom samarbetet med Brasilien driver han fortfarande en rad forskningsprojekt på hemmafronten. Dessutom tänker han väcka liv i sin gamla karriär.

– Vi är ett gäng pensionerade professorer uppe i Askim som har planer på att bilda ett musikband. Det blir nog en hel del musik från 1960-talet, utlovar han.

TEXT: KARIN FREJRUD

FOTO: JOHAN WINGBORG

Läkaren som medmänniska och konstnär

Hälsan tiger still. Men sjukdomar bär på en berättelse.

– Genom att vara uppmärksam och i bästa mening nyfiken kan vårdpersonal locka fram patientens historia. Att göra det är bokstavligen en konst, förklarade Rita Charon under en workshop på Kungälv's sjukhus i slutet av november.

Hon är initiativtagare till programmet *Narrative medicine* vid Columbia University i New York.

BLAND DE MEDVERKANDE i workshoppen den 25–26 november fanns Ola Sigurdson, professor i tros- och livsåskådningsvetenskap samt föreståndare för GU:s Centrum för kultur och hälsa. Han förklarade vad narrativ medicin är genom att använda sig själv som exempel.

– Just nu har jag förmodligen en ovanligt hög puls. Men vad säger det om mig? Inte så mycket; det är först när pulsen sätts i sitt sammanhang, nämligen att jag som humanist känner mig ganska nervös över att föreläsa inför en grupp sjukvårdspersonal, som den blir begriplig.

Narrativ medicin är dock inte ett alternativ till evidensbaserad medicin. Istället

handlar det om etik i vid mening och om att erkänna människan som något mycket mer än ett biologiskt system, förklarade Ola Sigurdson.

– Enligt Aristoteles består en berättelse av början, mitt och slut. Men också av en peripeti, en vändpunkt. Och just sjukdom kan innebära en sådan förändring som gör att allting blir annorlunda.

Ett sätt att öva sin empatiska fantasi är att läsa litteratur.

– Goda berättelser tränar förmågan att resonera över vad som hade kunnat hända och övar känslor som fruktan, sorg, medlidande och kärlek. Också den medicinska diagnosen är intimt förknippad med en

berättelse som skapar sammanhang. Men det finns alltid mer att lyfta fram.

Huvudtalare vid workshoppen var Rita Charon, professor i klinisk medicin men också doktor i engelska med litterär inriktning.

– INGEN KAN VARA annat än tacksam över de enorma framsteg som medicinsk vetenskap tagit de senaste hundra åren. Men det har också inneburit en objektifiering av patienten som faktiskt leder till sämre vård. Det var något jag märkte under min första tid som läkare när jag arbetade i ett av New Yorks mer utsatta områden. Mina patienter fick snabbt redogöra för sina smärtor i bröstet eller magen, sedan skulle jag ställa diagnos. Samtidigt stötte jag hela tiden på annan vårdpersonal, som sjuksköterskor eller arbetsterapeuter, som berättade helt andra saker, som att en patient förlorat jobbet eller hade problem med hyran. Och jag upptäckte att jag helt enkelt inte var tillräckligt välutbildad för att klara det här. Så jag bestämde mig för att lära mig mer om just berättelser och började studera engelsk litteratur. Och jag fann att litterär analys kan användas också inom vården.

År 2000 startade hon programmet för narrativ medicin vid Columbia University. Det innebär att sjukvårdspersonal får studera litteraturteori, filosofi, religionsvetenskap och träffa olika sorters konstnärer.

– Det som är spännande är att alla blir så entusiastiska. Vårdpersonalen inser att de kan använda så mycket mer av sin kunskap när de upptäcker yrkets närhet till konst och filosofi. Och exempelvis de konstnärer vi arbetar ihop med blir inspirerade av de medicinska bilderna av hur bland annat hjärnan fungerar.

RITA CHARONS tankar har spridit sig till olika delar av världen, bland annat till Kungälv's sjukhus, som sedan 2010 arbetar med projektet *Andra ronden*.

– Det är det mest lyckade exemplet jag stött på av hur narrativ medicin kan fungera. Patienter träffar ofta flera olika sorters vårdpersonal som läkare, sjuksköterskor samt kanske en psykolog eller en självvårdare. Varje gång måste patienten dra sin historia på nytt. I Kungälv gör man tvärtom; Här har man har skapat ett särskilt rum där all personal som ska ta hand om en patient samlas för att lyssna när hen berättar om omständigheterna kring sin sjukdom. Det leder inte bara till bättre vård för patienten, det underlättar också samarbetet mellan personalen.

Att lyssna på en patient är en konst, menar Rita Charon, som kan jämföras med att utöva musik, måleri eller skriva en dikt.

– Det handlar om att låta sig absorberas av patientens berättelse på samma sätt som man kan uppslukas av en målning av Mark Rothko eller av en stråckkvartett av Sjostakovitj. För att kunna göra detta gäller det att vara både uppmärksam, nyfiken och respektfull.

Den som lyssnar blir på så sätt en del av historien, påpekar Rita Charon.

– Det paradoxala med att vara sjukvårdspersonal är ju annars att samtidigt som man är omgiven av smärta och död uppfattar man sig själv som immun mot kroppsligt lidande. Det är förstås ett sätt att skydda sig och kunna behålla sin professionella roll. Men känslor är inte så farliga som många tror, läkaren eller sjuksköterskan får lov att bli berörd. Patienten kan bli som ett vittne över människans villkor här på jorden som det kan vara viktigt att ta till sig. För även om det kan vara jobbigt att engagera sig är det också oerhört berikande.

FÖR EN POÄNG med att arbeta med narrativ medicin är att också personalen ska uppleva sitt arbete som mer meningsfullt, påpekar Rita Charon.

– Jag lär mina studenter att, vid sidan av den vanliga journalen, också skriva en egen personlig journal över sina individuella upplevelser. När personalen sätter ord på sådant de varit med om upptäcker de att de vet förvånansvärt mycket. Skrivandet blir på så sätt befriande.

Många läkare och sjuksköterskor skulle nog säga att de gärna vill lyssna mer på sina patienter men att de helt enkelt inte har tid.

– Och så är det ju, medger Rita Charon. I USA har en patient i genomsnitt 18 sekunder på sig att berätta om sin sjukdom. Så i det korta perspektivet är det förstås tidskrävande att lyssna koncentrerat på en patient. Men på lång sikt tjänar sjukvården på att få hela bilden med en gång eftersom man kan ge en så mycket bättre vård och undviker missuppfattningar och förhastade slutsatser.

Just nu arbetar Rita Charon på att ta fram en online-kurs i narrativ medicin. Men

Under en workshop om narrativ medicin i Kungälv deltog bland andra Rita Charon och Ola Sigurdson.

egentligen skulle hon vilja skapa en mycket bredare kurs om betydelsen av berättande inom all offentlig verksamhet, exempelvis inom skolan, socialtjänsten och inte minst inom politiken.

– Många frågar sig hur amerikanerna kunnat välja en sådan person som Donald Trump till president. Men liknande rörelser, mot det som uppfattas som etablissemang, har ju börjat växa också här i Europa. I USA finns människor som förlorade allt under finanskrisen 2008 och som sedan bara ses som dumma förlorare. Det är klart att de är arga och besvikna. Kanske måste vi börja lyssna, intensivt och nyfiken, även på dem.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

NARRATIV MEDICIN

En workshop om narrativ medicin hölls på Karolinska Universitetssjukhuset den 24/11 samt på Kungälv's sjukhus den 25–26/11. Arrangörer var Centrum för kultur och hälsa vid Göteborgs universitet, Sjukhuskyrkan och Kungälv's sjukhus samt Columbia University i New York. Förgrundsgestalt inom narrativ medicin är professor Rita Charon som under sitt besök i Sverige också medverkade vid ett seminarium på Humanisten den 28 november.

Andra ronden är ett projekt vid Kungälv's sjukhus som startade 2010. En av initiativtagarna är överläkaren Valdemar Erling, som också medverkade under workshoppen. Projektet innebär att sjukhuset skapat ett särskilt rum där personal och patient träffas för att samtala om behandlingen. Alla inblandade i vårdprocessen möts, får samma information och blir därmed delaktiga i patientens berättelse. Valdemar Erling är också ordförande för nystartade Svensk förening för narrativ medicin. Vice ordförande är Lars Midböe, Sveriges Kommuner och Landsting.

Mer information: <http://narrativmedicin.se>.

Det nya biblioteket angår hela Göteborg

BIBLIOTEKET FÖR humaniora och konst kan stå färdigt 2022 – och nu avgörs vilken sorts bibliotek vi får. En första projektplan under hösten 2015 stötte på så starkt motstånd från brukarna att den fick dras tillbaka. Man tyckte att utåtriktade aktiviteter och lärmiljöer prioriterades framför samlingar och arbetsro. En stor stötesten var förslaget att placera stora delar av samlingarna i en fjärrdepå. Diskussionen om biblioteket fördes under våren 2016 vidare i Arbetsgruppen Framtidens bibliotek, där undertecknade ingick. Arbetet resulterade i en rapport där kraven om arbetsro och fokus på samlingarna förenades med önskemålen om ett mera utåtriktat bibliotek, liksom kraven på ett bokrikt bibliotek med behoven av nya tekniska verktyg och aktivt arbete med digitalisering av samlingarna. Förslaget om fjärrdepå avvisades bestämt.

Nu förbereds en arkitektävling om biblioteket. Inför tävlingen vill vi påminna om det bibliotek som vi beskrev och som har fått så starkt stöd från bibliotekets brukare och från dess personal. Vi vill här påminna om vilka samlingar och möjligheter detta fantastiska bibliotek rymmer. Men vi menar också att namnet på biblioteket kan vara ett problem: Den byggnad vi talar om hette nämligen Centralbiblioteket, vilket är mera rättvisande. För detta är ett bibliotek för hela universitetet.

DET BIBLIOTEK VI beskrev i rapporten är ljusst, trivsamt och ombonat och har goda ljudförhållanden. Det har en välkomnande entrémiljö med kafé, scen, utställningsytor och återlämningsautomater. Där kan biblioteket visa delar av sina samlingar och erbjuda föredrag och musikaliska evenemang i anslutning till sin verksamhet. Ut mot parken finns en uteservering som om vintern kan omvandlas till vinterträdgård. Även där finns en scen som under sommaren kan användas för utomhusevenemang i parkmiljö (en typ av evenemangsmiljö som såvitt vi vet ännu inte finns i Göteborg). Entréytan gör passagen mellan bibliotek, institutioner och omgivning smidig och självklar. Samlingarna, såväl de fysiska som de digitala, ska i mesta möjliga mån vara tillgängliga i referenssamlingar och då detta inte är möjligt finnas i närbelägna slutna magasin.

När man kommer in i det nya biblioteket möts man av en infozon där man får hjälp med informationssökning, referenshantering och publiceringsfrågor. Fördjupat stöd får man i en handledningszon. Längre in finns samlingar samt lugna forsknings- och studiemiljöer, där förutsättningarna för att bedriva koncentrerat intellektuellt arbete eller att koppla av med en god bok är de bästa. Det ska också finnas utrymmen för lågmälda samtal och arbete i grupperum.

Specialläsesalen ligger i denna del av biblioteket. I det nya biblioteket finns också en ny samlad studie- och forskningsmiljö för konst och musik. Där finns studieplatser särskilt utformade för att man ska kunna ta del av folianter och betrakta konst, samt utrymmen (ljudisolerade och med god akustik) där man kan både lyssna på musik och spela själv.

»Vi vill här påminna om vilka samlingar och möjligheter detta fantastiska bibliotek rymmer.«

”

DET NYA BIBLIOTEKET har en särställning. Det kan varken jämföras med Göteborgs universitets övriga bibliotek eller med andra bibliotek i regionen. Tvärtom är det ett huvudbibliotek för universitetet som helhet, för staden Göteborg och för hela den västsvenska regionen. Bibliotekets samlingar är omfattande och unika och drar till sig forskare, studenter och andra från övriga Sverige och även från andra delar av världen.

Biblioteket för humaniora och konst omfattar samlingar från snart sagt varje vetenskapsområde (någon har sagt att all vetenskap blir humaniora då den blir tillräckligt gammal) och rikedom när det gäller bevarat material överträffas idag i Sverige endast av Kungliga biblioteket samt Lunds och Uppsala universitetsbibliotek.

SAMLINGARNA OMFATTAR i det närmaste allt svenskt tryck fram till 1957, det vill säga böcker, tidningar, tidskrifter, affärstryck, reklamtryck, partitryck och näst intill all svensk skönlitteratur. Här finns äldre medicinsk, naturvetenskaplig, samhällsvetenskaplig och pedagogisk litteratur. Biblioteket rymmer också de omfattande ostasiatiska, slaviska och iberoamerikanska samlingarna, alla med internationellt sett mycket värdefulla verk. Därtill kommer de

sammanhållna samlingar som donerats till biblioteket, som Hvitfeldtska samlingen (från början Göteborgs gymnasiums samling, ett skolbibliotek med anor från 1600-talet), och den unika Herbert Blomstedt Collection som 2010 skänktes till biblioteket av Herbert Blomstedt själv.

Nyligen bidrog Blomstedt även till bibliotekets handskriftssamling med tre av Bellmans originalmanuskript. Handskriftssamlingen är en skattkammare. De äldsta delarna utgörs av papyrusfragment från cirka 125 e.Kr., de yngsta är delar av personarkiv från 2015. Stora delar av det här materialet väntar ännu på att bli förtecknat och utforskat. Här finns stora samlingar knutna till författarna Lars Ahlin och Hjalmar Söderberg, journalisten och debattören Ingrid Segerstedt Wiberg, konstnärerna Ivar Arosenius, Ragnar Sandberg och Gudrun Eduards, poeten och musikern Evert Taube, polarforskaren och rektor Otto Nordenskjöld, zoologen Ragnar Fänge, fysikern och oceanografen Hans Pettersson, prästen och nykterhetsförkämpan Peter Wieselgren och ett oräkneligt antal andra. Märkligt nog utforskas idag handskriftsmaterialet mera av tillresande forskare än av Göteborgs universitets egna. Detta bör förändras och kanske kan det ske genom att forskare i framtiden knyts till biblioteket för att inom ramen för projekt forska på bibliotekets eget material. Sådant sker redan exempelvis vid Kungliga biblioteket.

SIST MEN INTE MINST, på biblioteket finns sedan 1958 Kvinnsam, det nationella biblioteket för genusforskning, med dess omfattande samlingar av kvinnohistoriskt material i form av böcker, tidskrifter och handskrifter.

Det humanistiska biblioteket vid Göteborgs universitet är ett forskningsbibliotek i världsklass vad beträffar bokbeståndet inom humaniora, samhällskunskap och många andra områden. Det har dessutom ett brett verksamhetsuppdrag, som inbegriper att förvalta och tillgängliggöra ett ovärderligt kulturarv. Att bygga det nya Biblioteket för konst och humaniora är därför en angelägenhet för hela Göteborgs universitet.

DANIEL BERG
LEKTOR VID KONSTNÄRLIGA FAKULTETEN

CECILIA LINDHÉ
FÖREStÄNDARE FÖR CENTRUM
FÖR DIGITAL HUMANIORA

JONATAN PALMBLAD
STUDENTREPRESENTANT FÖR
HUMANISTISKA FAKULTETEN

BARBRO WALLGREN HEMLIN
UNIVERSITETSLEKTOR I SVENSKA SPRÅKET
SAMTLIGA SKRIBENTER ÄR MEDLEMMAR I
ARBETSGRUPPEN FRAMTIDENS BIBLIOTEK

Läkaren har blivit ingenjör

”NÄSTAN ALLT har hänt, men bara en bråkdel har berättats!” Fritiof Nilsson Piratens ord dyker upp ur minnet när jag lyssnar på det första föredraget under symposiet *Narrative Medicine* på Kungälvss sjukhus. Symposiet handlar om berättelsens roll i läkekonsten. Motorn bakom symposiet, Valdemar Erling, är hematolog (blodläkare) och inbiten humanist och har bland annat bjudit in pionjären i ämnet, Rita Charon från Columbia University. Lyssnar fascinerad på henne, en mycket klok och lågmäld kvinna som formulerar tankar som jag känner igen. Hon talar om patientsamtalet, ett möte mellan två människor där läkaren förväntas ”felsöka”, som regel utan att ha den blekaste aning om patientens livssituation. Vi talar om ett presat sjukvårdssystem där tiden för att sätta sig in i patientens livsberättelse helt enkelt inte finns. Om en ung läkarkår som formas av processmålet att få ut patienten från sjukhuset så fort som möjligt, utan att hinna etablera någon meningsfull mänsklig kontakt. Om studenter som kommer till oss som humanister och efterhand förvandlas till ett slags processingenjörer. Nämnar för henne boken *Excellent sheep* (Free Press 2014) av William Deresiewicz, en före detta professor i engelska vid Yale, där han skildrar Ivy League-studenternas gradvisa förvandling till tentamensmaskiner med följden att de inte sällan kraschar när tenterandet väl är över. Hans recept: en rejäl dos Liberal arts! Rita Charon nickar instämmande.

NÄSTA MORGON tas scenen över av den likadeles lågmälda Astrid Seeberger från Karolinska som läser ur sin bok *Den Skamlösa Nyfikenheten*, en bok om sorg och hantering av livets orättvisa. Vi delas upp i smågrupper, samtalar om den goda döden, om Tolstojs tendens att idealisera bönder, om hur ens namn ibland formar ens liv, om varför man valt sitt yrke. Träffar en massa kloka, unga människor som ännu inte hunnit bli vårdproducenter, som bara vill göra gott. Känner mig både upprymd och gammal. Berättar att jag själv skakat hand med Karon två gånger, ”inget att vara rädd för”, de lyssnar. Får för mitt inre upp bilden av sjukvården som ett Aniaraskepp på väg mot det mörka okända, ser min egen generations bristande engagemang.

Lika bra låta Martinsson själv komma till tals (Aniara, femte sången, Bonniers 2000): *Piloterna är lugnare än vi och fatalister av det nya slag som bara tomma rymder kunna forma ur skenbart oföränderliga stjärnors hypnos på människosjälens lust för gåtor. Och döden ingår bara helt naturligt i deras schema som en klar konstant. Men ändå ser man nu på sjätte året hur även de ser ned från skräckens brant.*

FOTO: JOHAN WINGBORG

Henrik Sjövall var en av deltagarna i en workshop om narrativ medicin på Kungälvss sjukhus i november.

»Sjukvården...har blivit en produktionsmaskin utan etisk styrelse på väg mot okända rymder.«

”

EN HEL DEL CHEFER var med på symposiet, kanske som ett uttryck för att även de ”ser ned från skräckens brant”. Vad är det de ser? Sjukvården, och då i synnerhet slutenvården, har blivit en produktionsmaskin utan etisk styrelse på väg mot okända rymder. Resan mot det okända påverkar oss som jobbar i vården, vi undrar i likhet med Aniaras passagerare oroligt vart vi är på väg. Vi har i Göteborg ett stort forskningsprojekt, *Personcentrerad vård*, som arbetar med att utvärdera de här frågorna, det är bra. Till universitetets försvar kan också sägas att studenterna tidigt under grundutbildningen får lära sig att göra rätt, det vill säga prata med patienterna. Den undervisningen sköts av allmänläkarna - de kan nämligen detta. Men sedan händer något när studenterna kommer vidare till sjukhusvården, något som inte alls är bra.

Vad göra? Deresiewicz har ett recept för att förhindra den där utvecklingen: en rejäl dos Liberal arts, det vill säga användning av berättelser, konst och musik för att öka studenternas empatiska förmåga. På Yale löste man det rent praktiskt så att man skapade valbara kurser i humaniora (historia, filosofi, religion och livsåskådning etcetera). Dessa blev dock snabbt kraftigt översökta, så man beslöt sig för att ta in via intervjuer; alla hade ju redan betyg så det räckte och blev över! Han återberättar i boken hur en student på frågan om varför hon sökte kursen klockrent svarade: ”Because I want to learn how to think about the most difficult problems man has ever thought about!” Hon kom in.

PÅ KI OCH I LUND har man resonerat på liknande sätt och skapat en strimma i Humanistisk Medicin som löper genom hela läkarutbildningen. Varför gör inte vi det också?

Tack Valle Erling och Kungälvss sjukhus för en mycket stimulerande workshop!

HENRIK SJÖVALL
PROFESSOR I MAG-TARMKANALENS FYSIOLOGI

Varför bara en ansvarig?

I **GU JOURNALEN** (4–2016) publicerades ett klagande från internrevisionen gällande den granskning man gjort av olagliga anställningar vid Göteborgs universitet. Man tydliggör att internrevisionen har haft fria händer att granska frågan om regel efterlevnad i anställningsförandet: Vad man ska leta efter, hur arbetet ska läggas upp och hur rapporten ska formuleras. Vidare motiveras bedömningen att endast en person är aktuell för prövning gällande disciplinansvar:

”Prefekten vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori är den enda som agerat inom en tvåårsgräns och som därför kan bli föremål för prövning i PAN. Ensam står hon för 30 av 95 fall och dessutom har hon varit i kontakt med advokat. Under hennes tid har Överklagandenämnden för högskolan fattat fyra beslut, med resultat att tre anställningar har upphävts. I samtliga beslut påtalas vikten av att tjänster ska utlysas.”

Bedömningen att endast en person kan hållas ansvarig för felaktiga anställningar tycks således vila på tre argument:

1. En iögonfallande volym av felaktiga beslut,
2. att besluten fattades relativt nyligen, samt
3. unik vetskap om att såväl universitetets interna styrdokument som besked från personalenheten i själva verket var i strid med gällande lagstiftning.

Går man igenom tillgängligt material – internrevisionens rapport samt den UKÄ-anmälan som ursprungligen väckte frågan om hur anställningar gjorts vid GU – kan man snabbt göra en enkel metodologisk reflektion: **Den första slutsatsen, gällande volym, låter sig inte göras såvida man inte jämför de 30 besluten med motsvarande antal beslut fattade av andra prefekter under samma tidsperiod.**

INTERNREVISIONEN JÄMFÖR siffran 30 med 95, uppgifter hämtade direkt från anmälan till UKÄ. I denna skrivelse gör anmälnarna tydligt att de inriktat sina efterforskningar mot just institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori under de senaste 5 åren, men att de även inkluderat andra regelbrott som de enligt egen utsago ”råkat träffa på”. Vidare skriver de att en systematisk inventering förmodligen skulle visa att praktiken är mycket utbredd. Antagande (1) angående volym förefaller alltså bygga på ofullständiga sekundärdata och bristande insikt om vilken urvalsprin-

cip som ursprungligen använts: **Om man inriktar efterforskningar på en viss verksamhet under den senaste 5-årsperioden ter det sig föga överraskande att denna verksamhets senaste chef faller starkt ut i det resulterande materialet.**

DEN RELEVANTA JÄMFÖRELSEN är istället huruvida antalet beslut från FLOVs dåvarande prefekt avviker signifikant från antalet motsvarande anställningsbeslut vid andra institutioner och andra fakulteter under samma tidsperiod. Det är en fråga som det är förhållandevis enkelt att skaffa sig en preliminär uppfattning om. Med hjälp av GU:s system för rekryteringar kan man få en överblick av såväl pågående som avslutade anställningsärenden. I E-rek genereras en post för varje ärende och systemet ger möjlighet att bifoga information om beslutsunderlag, eventuell utlysningstext och antal sökande. Om man väljer institutioner från tre andra fakulteter och tittar på motsvarande tidsperiod som de 30 besluten fattades genereras en ansevärd mängd ärenden. Väljer man att stryka alla poster där antalet sökande anges vara två eller flera, samt alla ärenden gällande anställning av forskare, biträdande forskare, adjungerade lärare, gästlärare, doktorander och seniorprofessorer så kvarstår en försvårad mängd ärenden. Kontrollerar man sedan genom att begära ut handlingar för dessa genom registrator så lär man sig att motsvarande antal anställningsbeslut utan föregående utlysning vid en slumpmässigt utvald institution vid Samhällsvetenskapliga fakulteten var cirka 74 och vid en institution vid Sahlgrenska akademien var cirka 111. Dock finns det eventuellt anledning att tro att praktiken vid Naturvetenskapliga fakulteten inte sett riktigt likadan ut, institutionen som valdes där uppvisade endast 12 anställningsbeslut utan föregående utlysning och en kontroll vid ytterligare en institution gav ungefär samma utfall (8 beslut).¹

ARGUMENT 1 OCH 2 håller alltså inte ens för en rudimentär granskning; antalet beslut förefaller inte vara anmärkningsvärda i jämförelse med andra prefekter och tidsperioder är densamma. Föreställningen att FLOVs tidigare prefekt varit den enda som

1. Detta resultat kan eventuellt vara knutet till den urvalsprincip som användes: Man förefaller vid dessa institutioner ha knutit administrativa anställningar till forskningsprojekt och därmed har de här räknats som en form av forskaranställningar.

fattat dylika beslut inom ramen för en tvåårsgräns är endast möjlig att upprätthålla om man väljer att låta frågeställningen uteslutande handla om det material som UKÄ-anmälnarna, vilka själva är forskare, noggrant understrukit är i högsta grad ofullständigt.

Som forskare vet vi alla, oavsett ämnestillhörighet, att sättet på vilket vi ställer frågorna är avgörande för kvaliteten på svaret. Internrevisionens slutsats att Christina Thomsen Thörnqvist är den enda som har agerat inom en tvåårsgräns vilar på en metodologiskt helt inadekvat jämförelse. En preliminär undersökning baserad på en relevant urvalsprincip indikerar att antalet beslut från FLOVs dåvarande prefekt alls inte tycks avvika från motsvarande antal beslut som fattades av andra prefekter vid GU under samma tidsperiod.

ÅTERSTÅR DÅ ARGUMENT (3), att FLOVs dåvarande prefekt var den enda person vid GU som borde ha känt till reglerna men som ändå agerat i strid med dessa. Som framgår av citatet i inledningen av texten är ett av de förhållanden som anförs för att belägga detta att ”hon [dessutom] varit i kontakt med advokat.” Det är lätt att få intrycket att denna juristkontakt syftade till att få kunskap om lagligheten i förhållande till de 30 besluten, eftersom eftersökande av expertkunskap annars torde framstå som omdömesgillt snarare än gravrande. En granskning av källdokumentet visar dock att den förfrågan som läggs den dåvarande prefekten till last alls inte handlat om besluten om korttidsanställningar. Istället har hon vänt sig till en extern advokatbyrå för att reda i frågan kring hur man arbetsrättsligt bör hantera överklagandenämndens undanröjning av tidigare anställningsbeslut – nota bene beslut vilka fattades innan Thomsen Thörnqvist tillträdde som prefekt vid FLOV och som hon inte varit delaktig i. Den unika vetskap som tillskrivs Christina Thomsen Thörnqvist och därmed gör henne ensam aktuell för disciplinansvar är svaret på den till synes föga korrupta frågan ”hur gör man med LAS för att göra rätt?” På detta svarar von Lodes advokatbyrå som följer: ”Enligt 6 § anställningsordningen (sic!) ska en myndighet som avser att anställa en arbetstagare informera om detta på ett lämpligt sätt.” Om vi väljer att bortse ifrån att inte ens en externt anlitad juridisk expert tycks förmögen att göra åtskillnad mellan anställningsordningen och anställningsför-

ordningen kan vi ändå konstatera att medvetenhet om 6 § i anställningsförordningen inte rimligen kan sägas utgöra grunden till ett unikt kunskapsanspråk.

SLUTLIGEN EN NOT om de 30 anställningsbeslut som läggs Thomsen Thörnqvist till last av internrevisionen. Om man begär ut dessa ärenden hos registrator visar en granskning av anställningsbesluten ifråga att 3 är doktorandanställningar och alltså i sammanhanget oproblematiska, 5 är undertecknade av andra beslutsfattare, 2 föregicks av utlysning och 4 beslut har räknats 2 gånger. Det är alltså inte 30 utan 16 anställningsbeslut som fattats av Thomsen Thörnqvist under den aktuella perioden.²

I SÅVÄL VÅR forskar- som lärargärning understryker vi ständigt vikten av att vara källkritisk, att noggrant kontrollera sitt empiriska material, att ha rejält på fötterna innan man drar slutsatser och att alltid se till att kunna backa upp påståenden med ordentliga belägg. Det är viktigt att vi som anställda kan förlita oss till att ansvarsutkrävande granskningar av vårt arbete präglas av noggrannhet och systematik, inte minst i ett system i vilket grundtanken är att chefskap roterar mellan medarbetare. När Universitetskanslersämbetet nu i en remiss frågar GU:s styrelse om den delar den bedömning som internrevisionen gjort eller anser att det förekommer felaktigheter i utredningen tror jag att vi är många forskare som med intresse avvaktar svaret.

LENA ERIKSSON
LEKTOR I VETENSKAPSTEORI

2. 12 av dessa var korttidsanställningar på 4–6 månader och 4 gällde anställningar på 2–3 månader.

Replik:

Osannolikt att prefekten inte var informerad

DET HAR SÄVÄL I DEBATTARTIKELN som i andra sammanhang framförts frågor och påståenden. Internrevisionen vill därför kortfattat kommentera för att ytterligare belysa vad som tidigare beskrivits i revisionsrapporten.

Beträffande uppgiften att 30 anställningar inte lysts ut kan konstateras att den informationen är kommunicerad från institutionen. Några av fallen ska exkluderas men det finns även ett flertal tillkommande fall där prefekten är beslutsfattare. Volymen är dock, både i antal och i relation till andra prefekters dito, ointressant när det kommer till internrevisionens bedömning. Såsom tydligt framgår av revisionsrapporten (sid. 13), baserar sig internrevisionens ställningstagande på åtta specifika beslut avseende fyra personer.

PREFEKTEN KONTAKTADE i slutet av 2014 en advokatbyrå för rådgivning. Av tillgängliga underlag framgår att kommunikationen rört ett antal beslut från Överklagandenämnden för högskolan (nämnden). Nämnden hade fattat beslut i fyra ärenden avseende medarbetare vilka

samtliga tillhör eller tillhört institutionen ifråga. Prefekten var därför involverad i den påföljande kommunikationen. De omständigheter som framgår av nämndens beslut samt hanterandet av dessa var rimligen en viktig och angelägen fråga för institutionen och därmed också för prefekten. Av nämndens beslut framgår vikten av att tjänster utlyses i enlighet med anställningsförordningen. Det har framförts att kommunikationen med advokatbyrån endast berörde tillämpningen av LAS. Frågan om utlysning är dock, i de här sammanhangen, så nära förknippad med inlasningsreglerna att det är närmast uteslutet att frågorna kring utlysning inte berörts i kommunikationen mellan prefekt och advokatbyrå.

AV ADVOKATBYRÅNS RAPPORT framgår att en myndighet som avser att anställa en arbetstagare ska informera om detta på lämpligt sätt. Detta borde givit anledning att ifrågasätta anställningsordningens uppgifter om undantag för kortare anställningar. Anställningsförordningens regler om information/utlysning är tydliga och koncentrerade till 6 §. Inget nämns om undantag utö-

ver så kallade särskilda skäl. Den naturliga följdfrågan för en läsare blir: "Var står det skrivet om undantag?" Den frågan ställde sig internrevisionen vid första anblicken av paragrafen och den frågan ställer sig rimligen varje läsare som är berörd i den utsträckning som prefekten varit.

INTERNREVISIONEN HAR INTE uppmärksammat någon liknande situation, med flera nämndbeslut och påföljande kommunikation kring anställningsfrågor, på annat håll inom universitetet. I den bemärkelsen är omständigheterna speciella. Det ska dock understrykas att, oavsett om en viss situation är unik eller inte, så möter det inga hinder att avgränsa en relaterad revisionsinsats till enskild medarbetare, institution, enhet eller fakultet.

Sammantaget har internrevisionen bedömt det som osannolikt att prefekten inte, i tillräcklig utsträckning, varit informerad kring regelverket i samband med att de åtta besluten fattades.

JAN SANDVALL
INTERNREVISIONENS CHEF

Slutreplik:

Är det farligt för GU-anställda att försöka förstå vad som gäller?

UPPGIFTER OM anställningar som inte lysts ut kommunicerades av institutionen till de forskare som skrev UKÄ-anmälan. Någon siffra nämndes inte i sammanhanget, informationen gavs i form av en lista med namn samt vilka terminer de aktuella visstidsanställningarna hade gjorts. Siffran 30 dyker upp först i skrivelsen till UKÄ där anmälnarna förefaller ha hämtat ut ärenden som berör namnen på listan från FLoV och radat upp dessa i sin text. De fall som anger Christina Thomsen Thörnqvist som beslutsfattare är markerade med frågetecken, vilket får förmodas vara anmälnarnas sätt att markera att de inte varit helt säkra. Att faktiskt ha kontrollerat uppgifterna från UKÄ-anmälan torde vara ett minimikrav att ställa på en ansvarsutkrävande granskare.

Måhända "möter det inga hinder att avgränsa en relaterad revisionsinsats till enskild medarbetare, institution, enhet eller fakultet", det betyder dock inte att det är metodologiskt försvarbart om man gör anspråk på att ha undersökt regelefterlevnaden i anställningsförordningen vid GU. Processen tycks präglad av en obenägenhet hos internrevisionen att ställa de rätta frå-

gorna. En uppföljande fråga man som forskare skulle förvänta sig att internrevisionen borde ställa är hur anställningar gjorts efter det att anställningsordningen ändrades i april. Om man tittar på beslut om visstidsanställningar som fattats utan föregående utlysning under perioden 26 april–16 november så finner man cirka 129 stycken, vilka sprider sig över cirka 49 beslutsfattare vid GU. Detta får internrevisionens förklaring till att man rekommenderat att Christina Thomsen Thörnqvist ensam ska ställas till svars att framstå som synnerligen ihållig: Man hävdar på fullt allvar att hon borde ha insett att GU:s anställningsordning de facto stod i strid med gällande regelverk när hon läste § 6 i anställningsförordningen, för det insåg internrevisionen enligt egen utsago redan vid första anblicken (sic!) av samma paragraf. För anställda vid Göteborgs universitet är det här ytterst en fråga om vetenskaplig integritet och yrkes stolthet: Vi måste klara att utreda vår egen verksamhet på ett vederhäftigt och kompetent sätt.

LENA ERIKSSON
LEKTOR I VETENSKAPSTEORI

FOTO: ALLAN ERIKSSON

Welcome till GU!

► **Den årliga internationella kvällen** för gästforskare och all internationell personal hölls den 23 november på Ågrenska vilan. Drygt 100 gäster, och 3 barn, intog villan och det blev snabbt trångt under minglet. Väl på plats fick de med en nål peka ut sin hemvist och att döma av kartan kommer de flesta i år från Tyskland, Italien, China, Nigeria och Iran. En av postdoktorerna är italienskan Chiara Rinaldi från Handelshögskolan.

- Jag tycker det är en väldigt bra idé att arrangera den här typen av sociala evenemang som gör att människor på ett informellt sätt kommer närmare varandra. Dessutom, som matforskare, är det ju sant att mat och dryck underlättar socialisering och nätverkande. Utan dessa möten hade jag aldrig träffat forskare från andra ämnen.

Som tradition håller professor Claes-Göran Alvstam ett historiskt tal till gästforskarna på temat: *The spirit of Gothenburg*. Därefter serveras en västsvensk buffé med vin och annan dryck.

Kvällen arrangeras sedan åtta år av Welcome Services.

USA når aldrig storhet ensam

BÖR VI FÅ PANIK av Trumps framgångar i det amerikanska valet? Faktum är att valutgången i hög grad förutsagts redan innan valdagen. Händelsen hör till globaliseringens mer osannolika konsekvenser, och kräver ett väl genomtänkt svar på de utmaningar som väntar. Världen idag behöver kanske någonting i likhet med den New Deal som kom att definiera den amerikanska ekonomins väg framåt efter 1929 års depression. Donald Trumps framgångar är tecken på en kris inte bara i den amerikanska politiken, utan i det globala politiska landskapet. Den hänger ihop med Brexit, extremhögerens framgångar i den europeiska politiken och en växande terroristisk diskurs i muslimska samhällen. Sprickorna som uppstått i den amerikanska samhällskroppen hänger samman med sprickorna i det globala samhället. I det amerikanska valet kanaliserade Donald Trump den vita arbetarklassens missnöje med sitt rop på ett återtag till den amerikanska kapitalismens guldålder; på samma sätt som ISIS utlovar ett återtag till islams guldålder. Båda ideologiernas företrädare utlovar stabil fred och välstånd genom oavlatlig diskriminering, hat och konflikter. Ingen av dessa utopier kommer någonsin att se

dagens ljus. Det är i denna desperata situation som Trump tagit på sig en roll som bäst kan beskrivas som en blind ledande de blinda. De två övriga alternativ som USA:s väljare hade var antingen att med Hillary Clinton fortsätta att skyla över amerikanska misslyckanden, eller den socialistiska idealism som Bernie Sanders representerade. Ingen av dessa alternativ fann gehör i det amerikanska politiska landskapet, där det är den "fria marknadens" extrema högerideologi som dominerar.

DEN "FRIA MARKNADENS" ideologi genomgår just nu sin djupaste existentiella kris någonsin. Krisen underbyggs av den globala kapitalismens oförmåga att finna en meningsfull lösning på de tektoniska rörelser som globaliseringsprocessen satt igång. Se till exempel Trumps löfte om att bygga en mur längs USA:s södra gräns. Arbetslösheten bland den vita arbetarklassen beror inte på en inströmning av invandrare, utan på ett massivt kapitalutflöde till utlandet, orsakat av billig arbetskraft och oreglerade arbetsmarknader där. Miljontals dollar kan idag färdas över gränserna med bara några klick på en dator. Hur kan någon mur stoppa

flöden av kapital i den globala ekonomins osynliga cyberspace? På samma sätt var det rimligt att avskaffa tullrestriktioner på import i den globaliserade världen, så att konsumenterna skulle kunna dra nytta av billigare utländska varor; dilemmat låg i valet mellan hög inrikes sysselsättning och högt konsumentöverskott. Ett sådant dilemma löser man inte genom att återinföra tullmurar utan genom ett nytt sätt att tänka på globaliseringen. I en sådan process av överväganden kan vi endast välja att vara en del av problemet eller en del av lösningen. Vi hjälper oss själva om vi kan hjälpa Trump att göra sådana val som flera parter vinner på.

Neoliberalismen och den "fria marknadens" kult har skapat en mängd konflikter på grund av rädslan för "den andre". Denne "andre" kan höra till vilken kategori som helst; nyanlända, svarta, muslimer, flyktingar, kvinnor, eller HBTQ-personer. Invasioner utomlands, utpekande av terrorister eller rop på friare marknadskrafter har inte bidragit till att lösa krisen. Detta är ett tankens ledarskapsmisslyckande av globala mått. Det kan inte lösas med några anklagande utpekanden. Det däremot lösas genom engagemang. Det kräver seriös, saklig, kunskapsbaserad

dialog över gränser dragna mellan klasser, folkgrupper, kön, nationer och religioner. Det kräver tålmod, tillit och medkänsla med andra. Att lägga skulden på några syndabockar hjälper oss inte långt.

Det är dags att tända ett nytt hopp, att definiera nya prioriteringar, att gå bortom stereotyper och skapa nya verktyg för tanken. Vad som behövs är en berättelse om hopp och en inkluderande kultur av beslutsfattande. Vi behöver strategier för att avhjälpa marknadens och politikens misslyckanden. Världssamfundet kommer att falla eller resa sig tillsammans. Fred och framsteg i världen är inte något nollsummespel. Den västra hemisfärens vita arbetarklassmän kan inte få arbete och sysselsättning på bekostnad av "andra" kön, klasser och nationer. I den nollsummevärld som utmärks av klimatförändringar, överexploatering av naturen och obskura inkomstklyftor måste vi kunna hitta en lösning som alla parter vinner på.

FAYYAZ BAQIR
FÖRE DETTA GÄSTFORSKARE PÅ GÖTEBORGS UNIVERSITET (SCHOLARS AT RISK)

Vad tror ni att det händer sen ...?

TVÅ ÅR HAR GÅTT sedan dekanen vid den Naturvetenskapliga fakulteten beslutade att jag inte var lämplig som prefekt och turerna efter det har man kunnat följa i GU Journalen. I ett tidigare inlägg i GU Journalen identifierade jag tre problem som bidrog till denna härva: 1) GU:s inre demokrati i förhållande till vision och arbetsordning, 2) frånvarande ledningskultur på GU samt 3) prefekters generella villkor.

Idag kan jag konkludera att effekterna av denna händelse har blivit en ännu tydligare linjestyrning längre bort från GU:s vision och en visserligen närvarande ledningskultur, men i mina ögon av det negativa slaget, samt oförändrade generella villkor för prefekter.

Den tydligare linjestrukturen är beskriven i omarbetningarna av delegations- och arbetsordning där det nu tydligt framgår att dekanen är allena-rådande vid tillsättning av prefekt och att halvtidsutvärderingen av dekaner och prefekter är slopad. Dessa förändringar innebär en sanktion av en ledningskultur där dekanen i realiteten har beslutsrätt på institutionsnivå, eftersom man som prefekt får svårig-

heter att agera i strid med dekanens syn. Resultatet är en rädslans och tystnadens kultur där högre chef har tolkningsföreträde av vad som är rätt och fel enbart i kraft av sitt ämbete. Det är för mig inte förenligt med tanken bakom *GU Förnyas* där institutionernas handlingsutrymme skulle öka, fakulteternas styrande roll skulle minska och administrativ specialkompetens skulle hämtas centralt.

Dessutom är en dekans bedömning av en prefekt obestridbar, vilket mitt fall är ett tydligt exempel på. Jag bedömdes som olämplig baserat på min skötsel av ekonomi och andra skäl som av någon orsak inte kunde uttalas. Min begäran om en opartisk bedömning av mitt prefektskap föll på hälleberget med motiveringen att GU inte gör bedömningar av enskilda medarbetare. I år har dock internrevisorn gjort en ekonomisk genomgång av min prefektperiod. Den visade på att jag inte begått oegentligheter, slarvat med ekonomin eller orsakat underskottet (Dnr V 2016/564). Vad har man då som prefekt att hålla sig till för att förstå vad som utgör lämp-

lighet och vad har man som medarbetare för möjlighet att rentvå sig? Svar: ingenting och ingen!

Dessa sorgliga svar bottenar i avsaknaden av en ledningskultur som är i samklang med GU:s vision, samt att chefer inte utvärderas utifrån en sådan ledningskultur. Oavsett vilken form av styrning och vision som anammats, så måste styrningsformen följas av en kultur som matchar visionen, annars mister den sin legitimitet, vilket jag menar är fallet med GU idag.

MEN, ÄRAS DEM som äras bör; BioEnv:s medarbetare lyckades lyfta BioEnv-frågan till centrala arbetsmiljökommitteen (CAMK) efter att Naturvetenskapliga fakultetens lokala motsvarighet avvisat ärendet. Prorektor, ordförande i CAMK, tog sitt ansvar och fick till stånd en utredning om det bristande förtroendet mellan fakultetsledning och institutionen. Förtroendegapet ska nu repareras genom gruppdiskussioner mellan parterna – till dels ett steg mot målet i visionen att bli bättre på konflikthantering. Bristen i detta förfarande

är dock att man isolerar händelsen till Naturvetenskapliga fakulteten, kollar bort den så kallade prefektfrågan och inte fångar möjligheten att se över GU:s ledningskultur och chefernas ansvar för arbetsmiljön.

Jag vill därför uppmana hörande-församlingen och GU:s styrelse att förorda den rektorskandidat som vill leda GU utifrån en konsekvent ledningskultur enligt visionens värdegrund: "Vårt arbete präglas av ett kritiskt förhållningssätt, hög integritet och en inre demokratisk organisation", samt dess mål om arbetsmiljön: "Göteborgs universitet år 2020 ska ha ökat sin attraktivitet som arbetsplats genom en ändamålsenlig organisation, ett aktivt ledarskap och stärkt delaktighet för medarbetare och studenter på alla nivåer."

INGELA DAHLLÖF
FÖRE DETTA PREFEKT PÅ INSTITUTIONEN FÖR BIOLOGI OCH MILJÖ-VETENSKAP

“Vi lever i det fria ordets paradox”

SVERIGE HAR VÄRLDENS äldsta tryckfrihetslagar. I december fyllde de 250 år. En inspirationskälla till 1766 års tryckfrihetsförordning var österbottningen Peter Forsskåls lilla avhandling *Tänkar om Borgerliga friheten* (1759), där ”skrif-friheten” är central.

Efter flera turer, (skriften accepterades först av akademins censor), blev den beslagtagen och indragen. Forsskål tvingades i landsflykt. Det passade honom inte så illa, han var ju en av Linnés lärjungar. Olyckligtvis blev han sjuk i feber och avled på en expedition i Jemen, bara 31 år gammal. Linné döpte en liten nässla efter assistenten, till *Forsskalea Tennacissima* – ”kärv, stickig, hårdnackad och envis”. Något säger det om Forsskåls kynne.

Särskilt intressant är den sista paragrafen i Forsskåls efterlämnade skrift. Där skriver han hur viktigt det är ”att fritt få bidraga till det allmännas wäl”. Men för att kunna göra det måste alla och envar få bli bekanta med ”samhällets tillstånd”.

Forsskål talar om behovet av folkbildning, en medborgerlig allmänbildning, och man anar uppgifter för pressen. På det att hemlighetsmakeriet ska minska och friheten blomstra krävs ett ”upplyst publikum”.

Idag lever vi i det fria ordets paradox. Möjligheten för det upplysta publikum att själv söka sina sanningar om samhällstillståndet är total, men också möjligheten att undvika sanningen, rentav stöda sig på lögn. Fakta-resistensen skulle inte ha tilltalat empirikern och Linnélärjungen Forsskål.

ATT DEN FRIA pressen under 250 år skulle hinna både blomstra och vissna, på grund av ekonomisk tvinsot, skulle också ha bekymrat honom.

I högtidstalen pratar alla om det fria ordets betydelse för demokratin. Men själv journalist känner jag det ofta som om jag talar för min sjuka mor när jag oroar mig över tidningsdöden, utarmningen och likriktningen i medielandskapet. Fler borde vara oroliga.

Vad innebär det för akademien att dagspressens och tidskrifternas fristående arenor för intellektuellt utbyte försvinner? Vad kan man ersätta dem med? Kan de alls ersättas?

Forskningen har alltid levt i symbios med kultur- och vetenskapsjournalistiken för att nå politiker och allmänhet. Forskarna borde fundera mer på pressdödens betydelse för deras eget område.

Här rustar akademien för nya tider, och

FOTO: GÖRAN OLOFSSON

förbereder nya samtalstorg. Ett sådant är sajten *Conversations* där professionella redaktörer beställer och redigerar texter av forskare. Gott så, men initiativet täcker bara en bråkdel av den gamla relationen. *Conversations* är inte oberoende. Den finansieras av universiteten och den ägnar sig inte åt kritisk granskning av den akademiska verksamheten. Den kan kanske generera god folkbildning, men ersätter inte den medborgerliga, ömsesidigt fria upplysning som Forsskål drömde om. Och just detta faktum borde oro även de akademiska medborgarna. Forskningen är fri, men den är alltid villkorad, av politisk vilja och allmänhetens intresse och kunskapsnivå.

Med Forsskåls ord: Om ”samhällets tillstånd ska kunna blifwa bekant för hwar och en” måste det diskuteras av var och en – tillsammans.

ULRIKA KNUTSON
JOURNALIST OCH FÖRFATTARE, HEDERSDOKTOR VID HUMANISTISKA FAKULTETEN.

Texten är ett utdrag ur hennes inledning vid seminariet *Yttrandefriheten 250 år på Jonsereds herrgård* den 2 december 2016.

NY PÅ JOBBET

KRISTINA M. ADAMS WALDORF är ny gästprofessor i obstetrik och gynekologi.

ROGER ADAN är ny gästprofessor i molekylär farmakologi.

PERNILLA AHLSTRAND är ny lektor i estetiska uttrycksformer med inriktning mot utbildningsvetenskap-teaterdidaktik vid Högskolan för scen och musik.

BJÖRN BURMANN, forskare från Basels universitet i Schweiz är en av två nya Wallenberg Academy Fellows vid Göteborgs universitet. Hans forskning handlar om hur celler lagar solskadat dna. Den andre forskaren är filosofen **ANTTI KAUPPINEN**, den ende humanisten i årets omgång. Han forskar om förutsättningarna för lycka och välbefinnande.

ELIZABETH BOGAL-ALLBRITTEN är ny postdoktor i lingvistik. Hon är knuten till forskningsprojektet *Flest och fler: superlativa kvantitetsord i olika språk* som handlar om kontext och innehåll i språket.

JEAN-PHILIPPE BERNARDY är ny programmerare på institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori.

MOA EKBOM är tillsvidareanställd universitetslektor i latin på institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori.

ROBERT HARTMAN och **KRISTIN MICKELSON** är nya postdoktorer i praktisk filosofi knutna till forskningsprojektet *Gothenburg Responsibility Project* som fokuserar på moraliskt och juridiskt ansvar.

JOHN HASSLER är ny gästprofessor i nationalekonomi.

TORSTEN HILD är ny professor i design med inriktning mot möbeldesign.

JOHAN HÖJESJÖ är ny professor i ekologisk zoologi.

MAARIT JAAKKOLA är ny forskare och redaktör på Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning, Nordicom.

BIRGIT KARLSSON är ny professor i ekonomisk historia.

GUSTAF KASTBERG är ny professor i offentlig förvaltning.

MATS KILHSTRÖM är ny utbildningshandläggare, schema- och lokalbokningsansvarig på Högskolan för scen och musik.

MARKUS MIESSEN är ny professor i design.

EVA REIMERS och **ALI YILDRIM** är nya professorer i pedagogiskt arbete.

LARS ROSENGREN är ny adjungerad professor i neurologi med inriktning mot stroke.

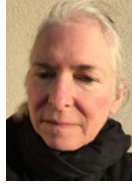
EMELIE SEELIGER är ny personal-

handläggare på institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori.

LISS KERSTIN SYLVÉN är ny professor i ämnesdidaktik med inriktning mot språk.

MARTIN WESTERHOLM är ny lektor i teologi. Han kommer närmast från ett par års undervisning vid universitetet i St. Andrews, dessförinnan doktorerade han i Aberdeen på en avhandling om den schweiziske teologen Karl Barth.

KARIN WEIGERT JÖRGENSEN är tillsvidareanställd som universitetsadjunkt i estetiska uttrycksformer med inriktning mot utbildningsvetenskap-teaterdidaktik, rörelsegestaltning.

HELENA LAGERLÖF och **ISABELLA PISTONE** är nya forskningsassistenter på institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori.

ANGELIKA KULLBERG, är ny docent vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession.

UTMÄRKELSER

Anna Backman, doktorand vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, har fått Helgepriset 2016 från Helge Ax:son Johnsons Stiftelse. Priset innebär ett stipendium på 125 000 kronor och ges till lärare som vill pröva, utvärdera eller dokumentera pedagogiskt utvecklingsarbete baserat på forskning och beprövad erfarenhet, i syfte att förbättra undervisningen, höja kunskapsnivån och sprida framgångsrika modeller.

Jonas Hugosson, professor i urologi, är en av fyra mottagare av 2016 års Nordiska medicinpriset. Han får priset för sina grundläggande och internationellt uppmärksammade screeningstudier om prostatacancer. Nordiska medicinpriset är ett av Nordens största medicinpriser och utdelas årligen.

Forskaren **Christopher Kullenberg**, vetenskapsteoretiker vid GU, samt projektledaren **Fredrik Brounéus**, har fått pris för Best Open Science av det ideella nätverket *Open Knowledge Sverige*. De får priset för *Anslagstavlan* där närmare hundra skolklasser studerat cirka 1500 anslag. Projektet var en del av årets Forskarfredag.

Staffan I. Lindberg, föreståndare för Varieties of Democracy, har som ende svensk i årets utlysning inom forskningsområdet humaniora och samhällsvetenskap beviljats ett ERC Consolidator Grant på 2 miljoner euro, ett personligt forskningsbidrag som ska uppmuntra högkvalitativa forskare i Europa.

Staffan I. Lindberg, föreståndare för Varieties of Democracy, har som ende svensk i årets utlysning inom forskningsområdet humaniora och samhällsvetenskap beviljats ett ERC Consolidator Grant på 2 miljoner euro, ett personligt forskningsbidrag som ska uppmuntra högkvalitativa forskare i Europa.

- Jag är såklart jätteglad för det här, det är ett bevis på att det mitt team på V-

Dem och jag gör håller hög kvalitet, säger Staffan I. Lindberg.

Göteborgs universitet skjuter också till medel vilket innebär ett totalt forskningsanslag på 25 miljoner kronor.

Naturvetenskapliga fakulteten har tilldelat följande medarbetare utmärkelse för förtjänstfulla insatser inom utbildning: **Barbara Casari**, institutionen för kemi och molekylärbiologi; **Lasse Larsson**, institutionen för kulturvård; **Stefan Lemurell**, institutionen för matematiska vetenskaper; **Marie Lenngren**, institutionen för biologi och miljövetenskap; **Sten Salomonson**, institutionen för fysik; **Sofia Thorsson**, institutionen för geovetenskaper samt **Sten-Åke Wängberg**, institutionen för marina vetenskaper.

Humanistiska fakultetens pedagogiska pris tilldelas **Cathrine Felix**, universitetslektor i filosofi, för att hon har utvecklat, och i undervisning med stor framgång genomfört, en innovativ pedagogisk idé, samt **Helle Lykke Nielsen**, universitetslektor i arabiska, **Martin Kaså**, universitetsadjunkt i logik, och **Rosmari Lillas**, universitetslektor i hebreiska, för att de har utfört en flerårig synnerligen uppskattad och framgångsrik lärargärning.

ANSLAG

Merima Bruncevic, biträdande lektor vid juridiska institutionen, har av Vetenskapsrådet beviljats 1,7 miljoner kronor för projektet *Arv utan gränser: Den rättsliga förvaltningen och ägandet av transnationellt och gränsöverskridande kulturarv*; projektperiod 2016-2017.

Följande forskare från Handelshögskolan har beviljats 4,6 miljoner kronor av Vinnova för projektet *Miljöstyrande avgifter och incitament för hamnar*: **Johan Woxenius**, **Rickard Bergqvist**, **Kevin Cullinane** (företagsekonomiska institutionen), **Lars-Göran Malmberg**, **Pernilla Rendahl**, **Ann-Sophie Sallander** (juridiska institutionen) samt **Thomas Sterner**, institutionen för nationalekonomi och statistik.

Aksel Sundström, forskare vid statsvetenskapliga institutionen, har tilldelats 1,6 miljoner kronor av Vetenskapsrådet för projektet *Korruption i naturresursförvaltning: En utvecklad kunskap om mutor och misslyckade miljöregleringar*. Medlen ska gå till ett års vistelse som gästforskare i USA samt till ett halvårs etableringsstöd i Sverige.

Maria José Zapata Campos, docent i företagsekonomi, får 5,4 miljoner kronor av Vetenskapsrådet för projektet *Gränsrotsmotstånd tacklar klimatförändring, miljöproblem och fattigdom i återvinnande nätverk*.

Olof Johansson-Stenman, professor i nationalekonomi, får 4 miljoner kronor från Riksbankens Jubileumsfond till projektet *Beskattning, offentliga utgifter och statuskon-*

sumtion. Projektet kommer att studera hur olika statusrelaterade mekanismer påverkar utformningen av politiken i ett samhälle, i termer av skattesystem och offentliga utgifter, när regeringen måste

hantera specifika problem som exempelvis arbetslöshet.

Anette Skärner, universitetslektor vid institutionen för socialt arbete, har fått forskningsmedel från Statens institutionsstyrelse för projektet *Allierad eller alienerad? Om hur samspelet mellan klienter, anhöriga och personal formeras och utvecklas under LVM-vården*. Också **Helle Wijk**, docent i omvårdnad, får medel för projektet *Den fysiska miljöns betydelse för ungdomar som vårdas inom de särskilda ungdomshemmen*.

Följande forskare har fått bidrag ur Vetenskapsrådets utlysning inom medicin och hälsa 2016: **Fredrik Bergh Thorén**, **Tord Berglundh**, **Johan Bylund**, **Suzanne Dickson**, **Kristina Eriksson**, **Eric Hanse**, **Ann Hellström**, **Ulrika Islander**, **Per-Anders Jansson**, **Tao Jin**, **Göran Landberg**, **Jan Lötvall**, **Hans-Ulrich Marschall**, **Anna Martner**, **Mikael Nilsson**, **Jenny Nyström**, **Claes Ohlsson**, **Elmir Omerovic**, **Matti Poutanen**, **Stefano Romeo**, **Anna Rudin**, **Margda Waern** samt **Anna Winkvist**.

Följande forskare har fått 9 miljoner kronor vardera från Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: **Tomas Berglund** får medel för projektet *Polariseringsutmaningar på den svenska arbetsmarknaden*, **Barbara Czarniawska** får medel för projektet *Organisering av utrikesföddas arbetsmarknadsintegration*, och **Margda Waern** får medel för projektet *Suicidalt beteende hos äldre och vägen tillbaka till livet*.

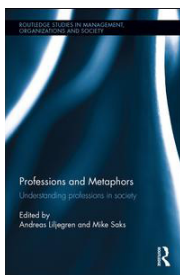
Kristina Sundbäck, professor emerita vid institutionen för marina vetenskaper vid Göteborgs universitet, har tilldelats Roséns Linnépris i botanik av Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, akademi för naturvetenskap, medicin och teknik. Hon har studerat bottenlevande mikroalger och deras betydelse för funktionen i grunda marina mjukbotten ekosystem.

Peter Carlsson, **Marc Pilon** samt **Per Sunnerhagen**, samtliga vid institutionen för kemi och molekylärbiologi, får närmare 7 miljoner kronor i anslag från Cancerfondens forskningsnämnd. Tanken är att ge fler forskare möjlighet att hitta nya metoder för att förebygga, upptäcka och behandla cancer.

Följande forskare vid Naturvetenskapliga fakulteten har beviljats medel på sammanlagt 28 miljoner kronor från Formas: **Roland Barthel**, **Anna Godhe**, **Tobias Lammel**, **Bethanie Carney Almroth**, **David Rayner** samt **Thomas Backhaus**. **Jani-na Konarska** får samtidigt mobilitetsstöd för unga forskare. Stöd till framtidens forskningsledare går till **Erik Sandblom** samt **Mats P. Björkman**.

Följande forskare får dela på 55 miljoner kronor från Vetenskapsrådets utlysning inom naturvetenskap och teknik: **Bahareh Afshari**, **Daniel Ahlberg**, **Thorsten Berger**, **David Bolin**, **Björn M. Burmann**, **Karl Börjesson**, **Evangelos Siminos**, **Mats Erdelyi**, **Johan Fletcher**, **Lars Gamfeldt**, **Dag Hanstorp**, **Charlotta Kvarnemo**, **Sara Lindén**, **Gunnar Nyman**, **Marc Pilon**, **Cornelia Spetea Wiklund** samt **Giovanni Volpe**.

NYA BÖCKER

Professions and Metaphors. Understanding professions in society

Boken handlar om hur metaforer används i våra teori-system och hur det påverkar hur vi ser

på en mängd saker. Redaktörerna menar att metaforanalys är ett starkt verktyg i en mängd olika forskningssituationer; forskare kan använda metaforer för att förstå sitt empiriska material eller för att medvetandegöra hur de ser på sin empiri. Nya metaforer kan också användas för att utveckla och förstå teorier.

I boken undersöks hur två olika traditioner har bidragit till förståelsen av

både teori och samhälle under de senaste årtiondena. I den första traditionen har den växande litteraturen om metaforer bidragit till en bättre inblick i studier av organisationer. I den andra traditionen har ett växande intresse för professioner vuxit fram; från jurister och akademiker till läkare och socialarbetare. I boken sammanförs dessa två traditioner och ger på så sätt en unik och systematisk översikt av användandet av metaforer inom kunskapsområdet.

Redaktörer är Andreas Liljegren och Mike Saks.

Antologi om arbetarlitteratur

"Inte kan jag berätta allas historia?" är namnet på en ny antologi om arbetarlitteratur. Boken tar upp centrala forskningsfrågor, framför allt vad som har ansetts känneteckna genren vid olika tidpunkter.

– Arbetarlitteraturen är ofta ideolo-

giskt laddad och har ett pragmatiskt syfte, till exempel att väcka engagemang, mana till handling eller skapa upprördhet. Men texterna är också litterärt och konstnärligt intressanta, med många olika perspektiv och gestaltungsprinciper, säger Beata Agrell, en av redaktörerna. I redaktionen ingår även Åsa Arping, Christer Ekholm och Magnus Gustafson, samtliga vid Göteborgs universitet.

Välkomna till panelsamtal om kollegialitet

Onsdagen den 18 januari
kl. 17:00–19:00
Torgny Segerstedtsalen

Medverkande:
rektor Pam Fredman, SULF:s
förbundsledare Git Claesson
Pipping samt professor
Ulla Eriksson-Zetterquist.

Moderator: Henrik Björck

Anmäl dig senast 16 januari!

Månadens akademiska uttryck

Pek

Pek är en vardaglig benämning på en vetenskaplig artikel, åtminstone på naturvetenskaplig fakultet. Det är en kortform till *pekoral* som uppstod på 1920-talet och skämtsamt åsyftade alster som man inte var helt nöjd med. (Idag kanske vi skulle säga *ordbajs*?) *Pekoral* är bildat till en latinsk rot som betyder 'boskap', så en möjlig synonym vore *pöbeldiktning*. Eller med lite fler ord: ett yttrande som oavsiktligt ger ett löjligt intryck, genom en alltför högtravande stil eller bristande retorisk fingertoppskänsla.

Overhead

Overhead, ofta förkortat OH, har varit ett frekvent ord inom akademien under decennierna. Dock har den fysiska OH-apparaten, med sina tillhörande transparanger och sina gultonade och alltför ofta trasiga lampor, trängts undan av de datoranslutna projektorerna. Men ordet OH har rest sig ur askan som en fågel Fenix, nu med den ljuva betydelsen "övergripande omkostnader som inte kan kopplas till en specifik kostnadsbärare".

Ylva Byrman, doktorand i nordiska språk vid institutionen för svenska språket, medverkar regelbundet i radioprogrammet *Språket i P1*.

Vinn biobiljetter!

Läs tidningen och var med och tävla. Bland alla som svarar rätt drar vi tre vinnare som får ett presentkort på två biobiljetter vardera. Lycka till!

1. Vad har Ole Petter Ottersen forskat om?
2. Vad betyder ordet "divestera"?
3. Vad var det Computer Sweden 1991 utsåg till "årets julklapp"?
4. Vilket annat uttryck används för "parallellpublicering"?
5. Vem skrev Tankar om Borgerliga friheten?

Förra numrets vinnare av biobiljetter är:

Paula Beckevi, programadministratör, Graduate School, Handelshögskolan
Stefan Kjellberg, servicesamordnare, campusservice Haga
Laila Stahre, studieadministratör, institutionen för kulturvård

De rätta svaren från förra numret är:

1. 22 procent av den administrativa personalen vid GU är män.
2. GU hamnar på plats 205 enligt Webometrics Ranking of World Universities.
3. UB har fått tillgänglighetspriset Amy.
4. María Zambrano levde 45 år i exil.
5. Göteborgs universitets fanfar uruppfördes vid doktorspromotionen den 21 oktober.

GU Journalen gratulerar vinnarna!

Skicka ditt svar till GU Journalen, gu-journalen@gu.se. Ange var du arbetar och din postadress så att vi kan skicka biobiljetterna om du vinner. Vi publicerar även vinnarna i nästa nummer.

På jakt efter musikens dna

FOTO: JOHAN WINGBORG

Palle Dahlstedt har gjort ett forskningsprojekt tillsammans med närmare 1 000 skolungdomar.

Musikjakten kallas ett projekt där uppemot 1 000 högstadiel elever fått avla fram musik med hjälp av en programvara som bygger på Darwins evolutionslära.

Avla fram?

– Det kanske låter konstigt, men projektet handlar om forskning jag hållit på med i drygt femton år, förklarar initiativtagaren Palle Dahlstedt.

DET ÄR NOBELMUSEET som varje år sedan 2010 arrangerar *Forskarhjälpen*, ett projekt där skolelever hjälper forskare att samla in och analysera data till en större studie. Årets upplaga heter *Musikjakten* och leds av Palle Dahlstedt, docent i datorstödd kreativitet vid GU samt professor i konst och teknologi vid Aalborg universitet. Tillsammans med Peter Ljungstrand vid Interactive Institute har han tagit fram ett program som fungerar som ett slags interaktiv konstgjord evolution.

– Eleverna får fylla i vilken musikalisk bakgrund de har, alltså om de spelar något instrument, om de tycker om musik och om de ägnar mycket tid åt musiklyssnande. Sedan får de lyssna

på en mängd olika musiksnuttar, spara dem de tycker om och använda dem till nya kompositioner. Det påminner om när man avlar fram exempelvis en ny hundras; slumpen spelar viss roll men det gör den ju vid biologisk avel också, förklarar Palle Dahlstedt.

DE NÄRMARE 1 000 elever från årskurs 8 och 9 som ingår i projektet har komponerat ihop omkring 5 400 musiksnuttar på cirka 10 sekunder vardera, som forskarna ska analysera mer noggrant under våren. Men också eleverna har fått ägna sig åt analysarbete.

– De har fått leta samband mellan egenskaper hos dem som skapat musiken, exempelvis kön, bostadsort, musikalisk bakgrund och musiksmak, och musikens egenskaper, som dynamisk komplexitet, klanglig variation, dissonans, tempo och så vidare. Dessa samband har de utforskat genom grafiska visualiseringar av data, vilket innebär att de fått öva sig i exempelvis statistik, korrelation samt i att läsa punktdiagram. På köpet får eleverna nya insikter i biologi, musik och datavetenskap. Kanske en del elever till och med inspireras till fortsatt skapande.

Eleverna har också fått göra poster. En poster från varje deltagande skola har sedan fått medverka i en tävling där första pris var biljetter till Nobelprisutdelningen.

Även om projektet har ett pedagogiskt syfte handlar det också om riktig forskning. Bland annat vill Palle Dahlstedt undersöka om personer som spelar instrument eller är vana musiklyssnare komponerar annan slags musik än människor som inte bryr sig så mycket om musik.

– Vilken sorts musik skulle den person skapa som varken kan läsa noter eller spela ett instrument på gehör? Det är ju väldigt svårt att undersöka. Men i det här programmet går det att göra eftersom vem som helst kan använda det för att komponera, oavsett förkunskaper.

PROGRAM SOM bygger på evolutionära processer har Palle Dahlstedt arbetat med i drygt femton år, och Peter Ljungstrand har lång erfarenhet av kreativ för teknologi för ungdomar.

– Vi vet att de fungerar bra för professionella musiker och ljuddesigner. Men vi har aldrig haft möjlighet att,

under kontrollerade former, studera hur programmen används av en stor mängd människor. Än har jag inte hunnit analysera materialet på djupet eftersom jag haft så fullt upp med ungdomarna och den pedagogiska biten. Men till våren blir det här spännande att sätta tänderna i.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Sedan 2010 arrangerar Nobelmuseum varje år *Forskarhjälpen* där skolungdomar får hjälpa forskare med data till någon större studie. Initiativtagare för årets projekt, *Musikjakten*, är Palle Dahlstedt, som tillsammans med Peter Ljungstrand har tagit fram ett program som fungerar som interaktiv konstgjord evolution.

Titta gärna på: www.youtube.com/watch?v=Mx_DKXoGg.

Ljudexempel från eleverna: <https://soundcloud.com/palle-dahlstedt/musikjakten-examples-of-evolved-music>.